Breslau. Jüdisch-Theologisches Seminar
Bericht
1913

BM
95
B73
1913

Jahres-Bericht

des

jüdisch-theologischen Seminars

Fraenckel'scher Stiftung

für das Jahr 1913.

Zur Gedächtnis-Feier für den Stifter,

Dienstag, den 27. Januar 1914, vormittags 11 Uhr,

Wallstrasse 1b, 2 Tr.

Voran geht:

Interpretation des VI. Abschnittes des paläst. Talmud-Traktates Nesikin.

Heft VI.

Von

Prof. Dr. J. Lewy.

BRESLAU

Druck von Th. Schatzky G. m. b. H., Neue Graupenstr. 5.

1914.

LIBRARY
DEC 1 1 1973
UNIVERSITY OF TORONTO

BM
97
B73
1913

פטור חייב. כגון אילו שהן עושין סיכוי בפיתחי חנויותיהם בחג מפני שהוא רשות ובא אחר והזק בהן חייב:

ביאור.

פטור. יש למתקו וכמו שהגיה כבר מהרא"ף: כגון אילו שהן עושין סוכות. נ' שדברי חכמים הן וכדמשמע מכ' ב"מ קי"ח ע"ב והתניא כל אלו שאמרו מותרין לקלקל בר"ה אם הזיק חייב לשלם ור' יהודה פוטר אמר אביי ר' יהודה וכו' כולהו סבירא להו כל מקום שנתנו לו חכמים רשות והזיק פטור וע' בתוס' פ"ב ה"ו (יכן בתב ב' מ"ב דלרבנן קאי דאילו לר"י פטור והעיר על דברי רשב"א בחידושיו ובשמ"ק וע' במה"פ): מפני. בתוס' איתא אף על פי וכן הגיה כאן ב' נת"י וכן נ"ק (וע' בתוס' פ"ב ה"ו) ואילי באה הגי' מפני ע"י אשגרת לשון דלעיל ולפי הגי' שלפנינו יש לפרש והן עושין סוכות בפתחי חנויותיהן ברשות שאינה שלהן לפי שהיא רשות לעשות בן בחנ: בהן. בשמ"ק איתא בו:

ח' גן[א] שיצא מתחת הפטיש ויצא והזיק חייב. גמל[ב] שהוא טעון פשתן ועובר ברשות הרבים נכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני והדליק את הבירה בעל הגמל חייב. הניח החנויני את נרו מבחוץ החנויני חייב. רבי יהודה אומר בנר[ג] חנוכה פטור[ד]:

הלכה ח' גן היוצא מתחת הפטיש כו'. תני[ה] רבי יודן בנר חנוכה פטור מפני שהיא רשות. וחכמים אומרין בין כך ובין כך

א) תוס' ה' כ"ן מכול' דו' שמ' שם

ב) תוס' ה' כ"ח

ג) ב' שבת כ"א: מגילה תענית פ"ט

ד) תוס' פ"ב ה"ן ב' ל'.

ה) תוס' ה' כ"ח

פירוש.

ח' גן. ניצוץ: ויצא. לרשות הרבים או לרשות אחרת*) וע' בפ"ג מ"ח: והזיק חייב. אפשר לומר שהתנא בא להשמיענו שחייב אף שלא נתבוון להבעיר אש אלא לעשות במלאכתו ומתוך כך נולד האש אבל ק"ק למה הפסיק המאמר שלפנינו החיבור שבין משנה הקודמת המדברת בהדלקת הבירה למאמר שלאחריו המדבר גם בן בהדלקת הבירה ועוד למה נקט כאן והזיק ולא והדליק כמו בשאר המקומות ובתוס' ה' כ"ה וכ"ו וכ"ז איתא נכנס לחנותו של נגר שלא ברשות יצתה בקעה ונפחה לו בפניו פטור אם הכנים [נכנס] ברשות בעל חנות חייב נכנס לחנותו של נפח שלא ברשות יצאו ניצוצות והזיקוהו פטור אם הכניס [נכנס] ברשות בעל חנות חייב פועל שנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות וכו' ואחיב בה' כ"ח הוצא המאמר גמל שהיה טעון פשתן ועובר ברשות הרבים ונכנס פשתנו גם כן לתוך החנות נדלקה וכו' שמן האוף ולפנים בעל גמל חייב וכו' ולפ"ז יובן החיבור שבין ניצא וכו' לגמל שהוא טעון פשתן וכו' ולמה נקט לשון והזיק אלא שמשנתנו נשנית בלשון קצרה וע' לעיל לפ"ה מ"א: והדליק. הגמל ולענין הגירסא ע' בד"ם ובכי"מ שהיה טעו' . . ועובר . . בתוך . . הגמל . . החנוני נרו . . החנוני . . ובמד"מ היא כמו לפנינו אלא שאיתא שם יצא והיזיק . . בנר של חנוכה וכן היא בדפו' נאפו' כמו לפנינו אלא שאיתא שם נץ היוצא . . ועבר . . החנוני נרו והני' היוצא איתא נמי לקמ' בפיסקא וכן איתא היוצא . . ויצא והזיק בערוך ע' נץ ובאו"ז ושם באו"ז איתא ועבר . . חנוני נרו והרמב"ם בה' נ"מ פ' י"ד ה' י"ג העתיק גמל שהוא טעון . . ועיבר . . וגכנם . . ודלקה . . בעל גמל . . החניני נרו . . :

[תלמוד] תני. בתום': ר' יודן בנר וכו'. נ' שצ"ל ר' יודן אומר: מפני שהוא רשות. להניחו מבחוץ כדאיתא בב' שבת כ"א ע"ב ובמגילת תענית פ"ט מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ ובשהי' הני' כאן ולקמ' שהיא ובתום' איתא מפני שהניח ברשות: בין כך ובין כך. בין שהניח נר חנוכה ובין שהניח נר אחר:

*) ובמכול' דר"ש איתא אין לי אלא אלו בלבד מנין המכה בפטיש ויצא והזיק בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים ונפח שהניח נץ על גבי ברזל ויצא והזיק בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים וכו' וכי שהגירסא משובשת ואולי יש לגרוס בריש' מנין המכה בפטיש ויצא נץ והזיק וכו' (ובסיפא ונפח שהניח ברזל על גבי סדן?).

דקיקויא לרברביא ניפלוג עימכון. יכלין מימר לון מציאה מצאנו. אמר רבי יצחק לית בין רברביא לדקיקויא אלא כמי שניתן להן מתנה.

פירוש.

בין דקיקויא ובהג"מ לית בין רברבי לדקיקויא ואולי פירושו לית בין רברבייא לדקיקויא דין ודברים אלא הרי היא כמו שניתן לרברבייא מתנה ומימ ממעשה הזה יוצא שלר' ישמעאל בי רבי יוסי אינו יכול לטעון דברים שאינן ראיין לו ולר' חייא יכול לטעון ולענין שאר הגירסאות איתא ברי"ף אפקיד .. ר' ישמעאל בר' יוסי אמר מאן לא ידע דכל מה דאית ליה .. לבר זיוא הוא .. לבניהי .. הוו ליה לבר .. רברבין ודקיקין .. ובדרבן דקיקין .. בר' יוסי .. לבני אריסיה .. שנתת .. נתתה .. בנוי דאריסיה לבנוי .. יכלין למימר להו .. נחלוק עמכון .. למימר להו .. ובאויז אפקיד .. קומיה ר' ישמעאל בר' יוסי .. מאן לא ידע דכל מה דאית ליה לאריסיה .. דבר זיוא הוא די תיהבין .. הוה ליה לבר .. בנין רבבין ובנין זקיקין אמי' .. רבביא פלגיא ומאן דדקיקא רבן .. דמר' .. בר' יוסי .. קומיה ר' חייא .. אי מאן מן הדא ליתא את ש"מ .. יתהיבונן .. דאריסיה .. פלגא א"ל מה שנתת עפ"י ב"ד אתה נותן .. בנוהי דאריסיה לבנוהי .. הוו לו מאן דנסביתין יכילין למימר להן .. לרבביא נחלוק .. יכלין למימר להו .. לית בין דקיקיא לרברביא .. במתנה ובהג"מ אפקיד .. ברנש .. ב"ר יוסי .. הוה .. מימר להו .. שנותן להם מתנה ובמאירי שאלו טענו בדברים וכו' והשיבו נשמיעיניה .. אפקיד .. לנטרא .. ומית אריסיה אתא .. בר' יוסי .. מאן לא ידע דכל דאית לאריסא דבר זיוא אתיהבון .. הוה ליה לבר .. רקיקין ורבבין .. רביביא פלגא ורקיקיא כי דבן .. דמך ר' ישמעאל אתון קומי ר' חייא .. איתיהבון לבנוי דארים' אמר מארי' .. אמר מה שנתת .. נתת .. בנוי דאריסא לבנוי .. יכלין מימר ע"פ ב"ד נטלו מהו דיימרנו רקיקין הבו לון פלגא במאי דנסבתון אמרין מציאה מצאנו (ומאמר דר' יצחק ליתא) ובראיש ובהגה"ה שם איתא בר זירא תחת בר זיוא והנה בשבועות פ"ז ה"ב איתא מהו מיטעניניה מילי מפלגן ייבא כדאמר רבי יוחנן בר נש עתיר גו שוקא ומסכן גו ביתא וכו' רבי בא משתעי עובדא הוה באריסיה דבר זיוא וכו' ובם' העיטור שם איתא ירושלמי אהא דשק צרור (והיינו כאן בכ"ק) בעי ר' יוחנן מהו מטענתיה מילין דמפלגין ייבה כהדא דר' יוחנן דאמר ר' יוחנן חד בר נש עתיר גו שוקא וכו' ר' אבא משתעי אהן עובדא אריסיה דבר זיוא וכו' ונראה מזה שבעל העיטור גרס כאן הענין כמו בשבועות ואולי יש לומר שסיפר אחד כתב כאן בעי ר' יוחנן מהו מטענניה ורמז על הסוגיא בשבועות וסופר אחר השלים אחר כך את הענין באן לפי הסוגיא בשבועות וכן הי' לפני בעל העיטור וע' במבוא הירושלמי דף קמ"ב ע"א וכן בשה"י איתא ר' יוחנן בעי . . . . ומית אריסיה דבר זיוא וגו' ולא הובא יותר והני זיוא הובא שם גם כן לעיל ואיתא שם שיינן (שאינן) ראויין .. אפקד .. ברנש חדה (כני ליטרא):

מאן הוא דלא ידע דכל מאי דאית לאריסיה דבר זיוא לבר זיוא אינון. יתייהבון לבנוי דבר זיוא. הוון לבר זיוא בנין רברבין ובנין דקיקין. אמר יסבון רברביא פלגא. וכד רבו דקיקיא יסבון פלגא. דמך רבי ישמעאל בי רבי יוסי. אתא עובדא קומי רבי חייה אמר אין מן הדא לית שמע מינה כלום. יתייהבון לבנוי דאריסא. אמר לה מריה דפיקדונא כבר יהבית פלגא אמר ליה מה שנתתה על פי בית דין נתתה. ומה שאתה נותן על פי בית דין אתה נותן. מהו דיימרון בנוי דאריסיה דבר זיוא לבנוי דבר זיוא יבון לון מה דנסתון. יכלין מימר לון מה שנעשה על פי בית דין נעשה. מהו דיימרון

פירוש.

ובמאירי ומית אריסיה ובאו"ז ובהג"מ כמו לפנינו ולק' בשבועות מית בר זיוא וארוסיה דבר זיוא: קומי ר' ישמעאל וכו'. כני לאחר מיתת רבי: יתייהבון. כן איתא נמי בשאר המקומות ואולי יש לומ' שקאי על כל מאי: בנון רברבין ובנין דקיקין. בנים גדולים וקטנים: פלגא. אולי ה' מספר גדולים וקטנים שוה: וכד רבו. וכשיגדלו: דמך. בהג"מ כדמך: אין מן הדא לית שמע מינה כלום. ברי"ף הגי' אי מן הדא לית את שמע כלום דאית בר נש דלא מפרסמא (יבנ"י מפרסם) נפשיה ובהג"מ אין מהדא ליה את ש"מ כלום איתי בר נש דלא בעי לפרסומי נפשיה ובמאירי אמר מן הדא לית את שמע כלום אית בר נש לא בעי מפרסם נפשיה ובשבועות איתא אין מהדא לית שמע מינה כלום אית בר נש דלא בעי מפרסם נפשיה ואולי יש לגרו' אין מן הדא לית את שמע מינה כלום אית בר נש דלא בעי מפרסמא נפשיה כלומ' אין מן הטעם דר' ישמעאל באת לזכות לבני בר זיוא אין לך להביא ממנו ראיה כלל לפי שיש אדם שאינו רוצה לפרסם את עצמו: לבנוי דאריסא. בהג"מ דאריסא דבר זיוא: מריה דפיקדונא. מי שהופקד אצלו: יבון לון מה דנסתון. ברי"ף הגי' הבו לן מה דנסבתון וכן במאירי אלא שגר' מאי דנסבתון וכן יוצא מאו"ז וכן היא בשבועות: ליה בין רברביא לדקיקיא וכו'. ברי"ף שלפנינו איתא ליה דין דקיקיא לרברביא אלא כמו שניתן לו מתנה אבל בהגהות רבינו אפרים על הרי"ף בתמים דעים סי' ס"ח איתא אמר ר' יצחק ליה בין דקיקיא לרברביא אלא כמי שנתן לו מתנה כתב הרב ר' אפרים ז"ל הני מילי וכו' ונ' מזה שגם ברי"ף היתה הגי' ליה בין וכן איתא בשבועות אין בין רברביא וכו' וכם' העיטור שם ליה בין דקוקין וכו' ובאו"ז ליה

הוה אמר מטקסין הוה מלא. הריא) זה נשבע ונוטל. רבי ב) יוחנן בעי מהו שיטענו לו דבר שאין ראויין לו. נישמעינה מן הדא דאריסיה דבר זיוא אפקד גבי חד בר נש ליטרא דהב מית בר זיוא ומית אריסיה דבר זיוא. אתא עובדא קומי ר' ישמעאל בי רבי יוסי אמר

א) ע' ב' ס"ב

ב) שבועות פ"ו הי"ב ובי' שם

פירוש.

העיר על הרי"ף בסוף פ"ג דב"מ שהביא שם בפירוש חד אמר שמא סינין הוה מלא וסינין פירש מהרא"ף ע"י פסולת והן כנ"ק מה שנבדל ונופל מדברים הנצרכים ולע' דלקמ' ואהן הוה אמר נ' לנרו' גם כאן הוה אמר וכן הוא באו"ז סי' רפ"ו וברשב"א לב"ק ובהג' מיימוני להלכו' שאלה ופקדון סוף פ"ה: מטקסין. משי בלשו' יוונ': הרי זה נשבע וכו'. כבר העיר ב' מרה"פ שרי"ף בפרקין (יבפ"ג דב"מ) גדם אתא עובדא קומי רב ואמר זה נשבע ונוטל והע' רב איתא נמי באו"ז וברשב"א ובמאירי שהובא בשמ"ק וכמרדכי (יברא"ש ובריטב"א שם) וע' בב' ס"ה ע"א ובפירו' ר"י אבן מיגש לשבועו' מ"ג ע"א ובר"ן איתא אתא עובד' קמי דר' אמי אמר וכו' וכן בסמ' העיטור מאמ' פקדון (בדפו' לעמבערג חל' א' דף כ"ז ע"ג) אתא עובדא קומי ר' אמי והני ר' אמי באה כנ"ק ע"י תיבת אמר ובהג' מיימוני שם ליתא אתא עובדא וכו' כמו לפנינו ובאו"ז הגי' אפקיד בהדיה חבריה וברי"ף בפרקין איתא גבי חבריה שק צרור וכן במאירי ובהג' מיימ' אבל ברי"ף ב"מ פ"ג אית' חד שק וכן הועתק בנ"י כאן בשם הרי"ף וכן בשאר מקומות ובשה"י חד סק ותחת אהן אמר אית' ברי"ף כאן הדין אמר ,, והדין אמר וכן הועתק בנ"י ובכ"מ חד אמר וחד אמר וברי"ף אבן מיגש הדין אמר ,, והדין אמר וכן בסמ' העיטור ובמרדכי וברא"ש ובאו"ז אית' הדין הוה אמר ,, ואיהו הוה אמר וברשב"א הדין הוה אמר ,, והדין הוה אמר ובמאירי חד אמר מטקסין ,, וחד אמר סנין ובהג"מ אהן הוה אמר ,, ואהן הוה אמר וברי"ב"א האי אומר ,, והאי אומר ובשה"י ,, הדא סיגה הווה מלי וכבר הובא לעיל שברי"ף ב"מ אית' שמא סונין ותחת מטקסין אית' בריף מטכסין וכן הועתק בנ"י וכן בסמ' העיטור ובהג"מ (יברא"ש וברי"ב"א) אבל באו"ז ובמרדכי אית' מיטכסין וברי"ף כאן אית' קמי רב ואמר ובנ"י הועתק קומי רב ואמר ובב"מ קומי דרב אמר וברי"ף אבן מיגש קמי דרבי אמי אמר ובסמ' העיטור אית' אירעו אינם אתא עובדא קומי ר' אמי (וכבר הובא לעיל) הדין אמר וכו' הוה מלא הרי זה וכו' ובאו"ז הוה מלא אתא עובדא קומיה דרב ואמר וברשב"א קמי רב ואמר ובמאירי קמיה דרב אמר הרי וכו' ונוטלו ובמרדכי קמי דרב ואמר ובראש קמיה דרב ואמר וברי"ב"א קמיה דרב אמר: ר' יוחנן בעי מהו שיטענו לו וכו'. ברי"ף ובאו"ז הגי' בהוגן מהו שיטענו דברים שאינן ראויים לו והנ"מ סוף ה' נ"מ מהו שיטענו דברים שאין ראוי' לו ופ' בין לר' יהידה שמחייב על כלים הטמונין בגדיש ובין לרבנן שמחייבין על המונח בתוך הבירה מהו שיתבע בעל הגדיש או הבירה מן המדליק דברים שאינן ראויין להיות לתיבע ופשטו את הבעיא ממעשה דלקמ' ובשבועות פ"ו ה"ב נגרסה המוגיא על הא דגזל נשבע ונוטל באיפן אחר וע' לעיל צר ב': דאריסיה. ברי"ף ובאו"ז ובמאירי ובהג' אשירי בשם מהרי"ח הגי' אריסיה: דהב. וכן בהג"מ אבל ברי"ף ובאו"ז ובמאירי הגי' דדהבא: ומית אריסיה דבר זיוא. ברי"ף איתא ומת אריסיה

דרבי יוסי דתני כן היה[א] גדיש חטים מחופה שעורין, או גדיש שעורין מחופה בחיטין נותן לו גדיש שעורים. כהדא חד ברנש אפקד גבי חבריה חד שק צריר ואירעו אונס. אהן אמר סינין הוה מלא. ואהן

א) תוס ומכולי' דר' שמ' שם ב ס"ב.

פירוש.

ישלם אף את הכלים הטמונים בגדיש (לפי פירוש הרמב"ן במלחמות שהעיר עליו ב' גליון_הש"ס) וצ"ל על הדא דר' יהודה כמו שהעיר כבר מהרא"ף (וב' פ"מ) והביא שהרא"ש גרם כן וכן הגי' במלחמות וברא"ש איתא מודו להא דר' יהודה ובשה"י . . ה מודיי על הדא ובעל העיטור במאה שערים אות ז' הביא מירוש' א"ר אושעיא כשאין עדים יודעין אבל יש עדים יודעין כו"ע מודו להא דר' יהודה וישלם כל מה שבתוכו וברשב"א לשבועות דף מ"ג ע"א ד"ה ומיהו הובא א"ר אושעיא כשאין שם עדים שהיו שם כלל אבל יש שם עדים כ"ע מודו על הדא דר' יהודא וכבה"ג בר"ן שם (והעי' עלי' ב' בכר לאדן) ובריטב"א לשבועות שם ד"ה סלע הובא א"ר הישעיא הדא דתימא בשאין שם עדים שהיו שם כלים אבל היו עדים כל עמא מודו על הדא דר': דתני כן. גיר' הרמב"ן ור"ן שם ותני כן וכן ג' יברשב"א שם איתא דתניא: הי' גדיש חטים מחופה וכו' ניתן לו גדיש שעורים, אלמא דמשלם את החטים אף שהן טמונין תחת השעורין לפי שברור לנו כמו על פי עדים אף אם לא נדע שחיטים היו שלפחות שעירים היו ובתוס' ה' כ"ד מפורש יותר המדליק את הגדיש והיו בו כלים ר' יהודה או' וכו' וחכמי' אומ' אינו משלם אלא גדיש וכו' ורואין את מקום הכלים כאילו הוא מלא תבואה וכו' היה גדיש חיטים ומחופה וכו' וע' בב' ס"א ע"ב ולפי הגי' שלפנינו נ' לגרו' מחופה בשעורין אבל במלחמו' (וברשב"א) שם איתא על גדיש של חטים מחופה בשל שעורים או גדיש של שעורים מחופה בשל חטים ניתן לו של שעורים ובכה"ג בשה"י מחופה בשלשעורין . . שלחטין נותן לו גדיש . . אבל ק' שתין במשנתנו ומידין חכמים לר' יהוד' במדליק את הבירה וכו' שדרך בני אד' להניח בכתים ואי מירי משנתנו בשאין עדים וטעמן של חכמים הוא_לפי שהגיזק אינו נאמן ואינו נשבע ונוטל מה בין מדליק את הבירה למדליק את הגדיש ויש ליומר שלר' הושעי' חכמים אינן פוטרין בטמון כלל אלא בשיש עדים אף הן מחייבין וכשאין עדים במדליק את הבירה שדרך להניח כלים שאינן של גורן נאמן בשבועה ונוטל ובמדליק את הגדיש שאין דרך להטמין כלים שאינן של גורן בתוכו גם בשבועה אינו נאמן (וע' בפני משה): כהדא. דרך הירוש' לפתוח סיפור מעשה של יחיד בלשון כהדא כמו של רבים בלשון דלמא ע' שביעית פ"ד סוף ה"ב שבת פ"א ה"א דף ג' ע"א ביצה פ"א ה"ה (פ"ב ה"ו כהדא תלמידוי דר' יוסי ואף שהיי רבים מ"מ לא הווברו בשמם אלא על שם ר' יוסי) מגילה פ"ג ה"א וב' סוטה פ"ט ה' י"ד גיטין פ"ג ה"ו פ"ד ה"ב סנהדרין פ"ג ה' דף כ"א ע"ד: צריר. ולא ראה הנפקד מה בתוכו וג' לגרו' צרור כדאיתא במקומו' שהועתק בהם המאמר ובסמ"ג עשין פ"ח דפו' ויניצ' דף קע"א ע"א איתי שק צמר וג' שצ"ל צרור: ואירעו אונס. כבר פירשו שלאו דווקא אלא כלומ' שקראהו אסון ואבד ובפשיטה: אהן אמר סינין הוה מלא. הנפקד אמר שמא סינין היה מלא ובעל פלפולא חריפתא

*) וג' שצ"ל שם אלא דמי שעורין תחת אלא דמי גדיש בלבד שבא ע"י אשגרה מדלעיל שם וגם נ"ק שחסרה שם בנא דהשאילו לגדוש חיטין וכו' דאיתא בתוס' (ובב').

הלכה ו׳ המדליק את הנדיש כו׳. ורבי אבהו בשם רבי יוחנן מודין חכמי׳ לרבי יודן בכלי[א] גורן שדרכן להטמין. מחלפה שיטת רבי יודן, תמן[ב] הוא אומר פרט לטמון. והכא היא אמר לרבית דטמון, ולית רבי[ג] יודן דריש הכא אלא גדיש. לאי זה דבר נאמר גדיש שמשלם כל מה שבתיכו. מחלפה שיטת רבנין, תמן אמרין לרבות טמון. וכא אמרין פרט לתמון. ולא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן מודין חכמים לרבי יודן בכלי גורן שדרכן ליטמן. אמר רבי הושעיה בשאין עדים. אבל אם יש עדים כל עמא מודו על הדא

א) ע׳ ב׳ כ״א:
ב) פיאה פ״ו ה״ט (כיוצה פ״ט ה״ב)
ג) לעיל ה״ה

פירוש.

וכפיאה שם היכא גדיש חיטין או גדיש שעורין וכן לקמ׳ בתלמו׳ ה״ה ואית׳ ברפו׳ נאפו׳ ועבד סמיך וגשרף ותחת ומודין אית׳ שם מידים (והיינו עליו בשנייי נוסחאית) ותחת שהיא משלם אית׳ ברי״ף שמשלם ואית׳ שם שבן דרך וכו׳ לחניח כלים וכו׳ ובאי״ז אית׳ שבתיכו שדרך וכו׳ להעמיד בבתים:

[תלמיד] ר׳ אבהו וכו׳ שדרכן להטמין. בגדיש שחייב לשלמן כשהדליקו חכמי׳ שמידין חכמים במדליק את הבירה שכן דרך בני אדם להניח בבתים בן מודין בגדיש לענין כלים שדרכן להטמינן בו ובשה״י הגיר׳ ר׳ יודה כאן ולקמ׳: שיטת, בשה״י הגיר׳ שיטתיה דר׳ יודה ולקמ׳ מחלפה שיטתהון דרבנן: תמן, לענין שבחה (בפיאה פ״ו מ״) אימר שהטמון בארץ אין לו שבחה לפי שדורש בשדה (דברים כ״ד י״ט) פרט לטמון בדאיתא בספרי שם פ׳ רפ״ג והכא לענין הבערה אומר (בשה״י הגי׳ או׳) שחייב על הטמון ומבררו בנ״ק לפי שדורש השדה לרבות הטמון ומהרצין שר׳ יהודה אינו דורש כאן השדה לרבות טמון אלא גדיש דלאי זה דבר נאמר שמשלם כל מה שבתיכו וג״ק לגרו׳ לפ״ז לית רבי יודן דריש הכא אלא גדיש כבחיתא ואז נגרום ולית בתמיה נ׳ למתו׳ מלת אלא: תמן אמרין, לענין שבחה בדאיתא שם במשנה ובספרי: לרבית טמון יכא אמרין, בשה״י איתא את הטמון וכה איגון אמ׳: פרט לתמון, ציל לטמון: ולא כן וכו׳ ליטמן, ואם כן גם כאן דורשין חכמים לרבית טמון בכלי גורן וג׳ לגרו׳ כאן להטמין כמו לעיל או לגרו׳ לעיל ליטמן כמו כאן והענין נאמר בפיאה פ״ו ה״ט באופן אחר ובכה״ג בסוטה פ״ט ה״ב וע׳ לעיל צד כ׳: אמר רבי הושע׳ בשאין עדים, שהטמון בעל הגדיש את הכלים שתובע בתוכי פליגי ר׳ יהוד׳ ותכמים שר׳ יהו׳ סיבר שהניזק נשבע שהטמון איתן הכלים בגדיש ונוטל כמו הגזל בשביעית פ״ו מ״ב וחכמים סיברים שאין בעל הגדיש נשבע ונוטל: אבל אם יש עדים וכו׳. שבעל הגדיש הטמין אותן הכלים בתוכו הכל מודים שהמדליק

ז המדליק[א] את הנדיש והיו בו כלים רבי יהודה או' ישלם כל מה שבתוכו. וחכמים[ב] אומרים אינו משלם אלא נדיש של חיטין או נדיש של שעורין. היה[ג] נדי בפות לו ועבד סמיך לו ונשרף עמו חייב. עבד בפות לי ונדי סמיך לו ונשרף עמו פטור. ימידין חכמים לרבי יהודה במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שהיה בתוכו שדרך בני אדם להניח בבתי.

א) תוס' פ"ה כ"ד מכלי' דר' שמ' לכ"ב ה' פיאה פ"ו ה"ט

ב) מכלי' ומ"ה ג שם

ג) מכלי' דר' שמ' שם

פירוש.

שקפץ אבל אם היו עצים מצוין לפניו אי שהיה מ ט פ ט ק יהילך עד מיל חייב עברה נהר או שלולית פטור:

ז המדליק את הנדיש. לאחר ששנה התנא בדיוק במ"ד השולח את הבערה ביד אחר ובמ"ה השולח את הבעירה ואבלה שינה לשונו במ"ו וקטן המדליק בתוך שלו לפי שלא שייכו בו לשון השילה את הבערה במקום שרשאי ודרכי להבעיר כמו בתוך שלו ונשתמש מערה בלשון הדלקה: והיו בו כלים. ונשרף עמו: איני משלם אלא נדיש של חיטין וכו'. כלומ' אינו משלם אלא את הנדיש עצמו דהיינו החיטין או השעורין הנראין ולא הכלים שהיו שם: היה נדי כפות לו וכו' חייב וכו'. שאף שפטור לרבנן על הטמין בתוך הנדיש חייב מיהא על המחייבו עם הנדיש וגראה ודוקא כשהי' הנדי כפות לו ולא יכול לברוח ובשלא נשרף עמו אדם שחייב עליו מיהה כגון שנשרף עמו עבד שהי' סמוך לו ולא כפית והי' יכול לברוח אבל כשהיה גם עבד כפות לו ונשרף עמו שנידון עליו בנפשו או שהי' נדי סמוך לו ולא כפית והי' יכול לברוח ונשרף עמו פטור בראיתא במה"נ היה שור קשור בנדיש ודלק עמו וכו' חייב אם היו מיתרין פטור שי' נדיש יקמה מה אלי מייחדין שאינו יכילין לברוח יצאי אלו שיכילין לברוח יי' כ"ש ס"א נ"ב וכציין של הרשב"ם שם בתים' כ"ב ע"ב ד"ה והיה ולעיל בפ"ג מ' י"ב: ומודין חכמים וכו'. לא שנאו לעיל מיד אחר מחלוקת ר' יהודה וחכמים לפי שרצה כני לשנות עניני הנדיש ביחד כמו שאמר היה נדי כפות לו וכו': הבירה. אולי פירושו כאן רחוב של בתים הרבה וכמו שאמר שדרך וכי' להניח בבתים יכן תקמ' במ"ח נמל יי' ושיבר ברשות הרבים ופי' יהדליק את הבירה וע' דאם וואהנהויז אין דער משנה לד"ר ארטשור האָענשטויין צד א' תלמידישע ארבעאלאציע לחכם פיאפ קריים כרך א' צד רע"א ילענין הזה' ע' בד"ם ובמד"מ איתא כמו לפנינו אלא שהני שם ר' יהודה וכו' כל מה שהיה בתוכו כדלקמ' לפנינו וכן שכן דרך והני שכן איתי נמי בסדר חמשי ובכ' וכדפו' נאפו' וברי"ף אבל באו"ז איתא שדרך ולפי ד"ם גם בכ"י ה' ובאי"ז איתא והיה בו כלים ר"י אומר ישלם מה שבתוכו והני והיו בו כלים ודלקו איתא נמי בציון פירוש המשנה לרמבם יבם ההשלמה ובראש אבל בסמ"ג נשען ס"ש יבאגידה איתא והיו בה כלים ונדלקו ותחת ישלם אית' בכ' משלם וכן הובא בפיאה פ"ו ה"ט והני כל מה אית' נמי ברי"ף יבראש (יבאגידה) והני אי נדיש איתא נמי ברי"ף ובראש

הלכה ו' המדליק בתוך שלו כו'. תני[א] מעשה שעברה הדליקה את הירדן שהיתה קשה. עד כמה תעבר הדליקה רבי ליעזר או' שש עשרה אמה כדרך הרבים. בשעת הרוח שלשים אמה. רבי יהודה אומר שלשים אמה בשעת הרוח חמשים אמה. רבי עקיבא אומר חמשים אמה. בשעת הרוח מאה אמה. מעשה בערב שקפץ האור יותר משלש מאות אמה. אימתי[ב] בומן שקפץ. אבל אם היו עצים מצויין לפניו או שהיה מספסף והולך אפילו עד מיל חייב. עברה[ג] נהר או שלולית[ד] רחבין שמונה אמות פטור.

א) תוס' ה' כ"ב ומכילי שם

ב) תוס' ומכילי שם וב' ס"א.

ג) לעיל מ"ה תוס' שם ובי שם ועי במכילי שם

ד) ב' שם.

פירוש.

[תלמוד] תני. נ"ק שהיא התוס' ה' כ"ב וכ"ג: מעשה וכו' שהיתה קשה. נ"ק שצ"ל לקמן בתר מעשה בערב וכו' כמו שהיא בתוס' וכה"ג במכילי פ' י"ד וע' לקמן: עד כמה תעבר הדליקה. אולי יש להשלים לפי התוס' והמשנה המדליק בתוך שלו עד כמה וכו'; ר' יהודה אומר וכו'. לפי הנירסא שלפנינו יש לומר שמשמו של ר' ליעזר אמר כן כמו שפירש כבר מו"ר אר' שוואריז בהגיון אריה אבל בשה"י איתא אחר מאמרו של ר' ליעזר ר' עקיבה אומ' . . ישים אמה ר' שמעון אומ' . . רוח מאה אמה מעשה בערב . . מאות אמה והזיק וג"ק שהגיר' וסדר המאמרים משובש' כאן וגם בתוס' ואולי יש מקו' לגרו' בתוס' המדליק בתוך שלו וכו' ר' אליעזר אומ' שש עשרה אמה וכו' שלשים אמה ר' עקיבא אומ' שלשים אמה וכו' ר' יהודה אומ' חמשים אמה בשעת הרוח מאה אמה ר' שמעון אומ' שלם ישלם וכו' הכל לפי הדליקה מעשה בערב וכו' יותר משלש מאות אמה והזיק מעשה שעברה הדליקה את הירדן וכו'. (וכפי סדר המשנה והמכילי) ולפיה כאן תני המדליק בתוך שלו עד כמה וכו' ר' עקיבא אומ' שלשים אמה וכו' ר' יהודה אומ' חמשים אמה וכו' מאה אמה ר' שמעון אומ' שלם ישלם וכו' הכל לפי הדליקה מעשה בערב וכו' ומעשה שעברה וכו': בערב. עיר לא רחוקה מצפורי ע' Neubauer La Géographie du Talmud צד ר"ד ור' יהודה סיפר מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב שבת פ' ט"ו מ"ו כ"ב מ"ג ולפני חכמים תוס' גיטין פ"ב ה"י: שלש מאות. מנין של נוזמא ע' חולין צ' ע"ב ביצה כ"ט ע"א מגילה כ"ו ע"ב סנהדרין ס"ח ע"א: אימתי. בשה"י אמתי: מספסף והולך. חוזק והולך משורה לשורה וע' במאמר איין ווארט וכו' שם: עברה. בשה"י עיברה: שלולית. לפי ביאור מו"ר אברהם חיים לעף בוטפערשאבדרוק איים וויענער צייטשריפט פיר דיא קונדע דעם מארגענלאנדעם צד קצ"ד היא אגטרגטא ובלשו' אשכנז שטורצבאך והגי' נהר איתא נמי בב' ס"א ע"א ומו"ר א"ח לעף שם רצה לגרו' כאן נחל ובחידושי הרשב"א איתא אבל בירושלמי משמע וכו' דגרסינן התם ר' אליעז' אומר י"ו בדרך [בדרך] רשות הרבים ובשעה הרוח מאה אמה (נ' שיש כאן הסרון) תני (ובשמ"ק האני) מעשה בערב שקפץ יותר מש' אמה והזיק אימתי

ו׳ המדליק[א] בתוך שלו עד כמה תעביר הדליקה. רבי אלעזר בן עזריה אי׳ רואין איתה באילו היא באמצע בית כור. רבי ליעזר אימר שש[ב] עשרה אמה בדרך[ג] הרבים. ר׳ עקיבה אי׳ חמשי׳ אמה ורבי שמעון אומר שלם[ד] ישלם המבעיר את הבעירה תכל לפי הדלק.

א) תוס׳ שם ומכוי׳ שם

ב) ב״ב פ״ו מ״ז ב׳ שם ק: שבת נט.

ג) ישעי׳ נ״ז

ד) עבו״ז כ״ב ה׳

פירוש.

ו עד כמה תעביר הדליקה. בתוך שלו שיהא פטור כשעברה אחר כך לרשות אחרת יהויקה יהו׳ נ״ק לנרום לפי זה כמה תעבור הדליקה ויראיתא בתוס׳ ה׳ פים (יבראש) אבל ק׳ השבש מגירסאית יכן בתלמוי היבאה בבריית׳א (רתוס׳ כו׳) עד כמה ואולי נוכל לפרש המדליק בתוך שלו ועברה לרשות אחרת עד כמה העבור ויהא חייב וגקט בתוך שלו לפי שדוקא בשלו נתנו שיעור אבל לא בשל חבירו כיון שהדליק שלא ברשות ובדעת הרא״ש והריאה ב׳ תו״ט וגיהא לפ״ז לשין עד כמה אבל קק לפרש כן והעיקר חסר: רואין אותה. את הדליקה וכן היא במד״מ ובדפו׳ נאפו׳ (וכבר הועד עליו בד״ם ובשטיי נוסחאית) ובכי״ק (יהעיר עליו כ׳ מלאכת שלמה יד״ם) יבאי״ו יבכי״ה יפ׳ לפי ד״ם אבל במכילתא איתא רואין אותו כאלו הוא עומד באמצע בית כור ומזיק (והגיה ב׳ מ״ש לפי הילקוט ומדליק יבכי״א ובכי״מ איתא באילו (כאלו) יעמד באמצע בית כור ימדליק): באמצע בית כור. מרובע שהוא ע״ה אלף אמה וצלעו פחות מעט מרמ״ה אמה ימעוה לאמצע פחות מעט מקל״ו אמה וכל שלא עברה הדליקה מתוך שלו לרשות אחרת אלא לאחר ששיער היה פטור מחויקה: ורבי שמעון. נ׳ לגרי׳ ר׳ שמעון: תכל לפי המדליק. יכן היא בכ״י פ׳ לפי ד״ם אבל נ׳ לגרים לפי הדליקה וכן היא במר״מ יבסד׳ המשי׳ ובדפו׳ נאפ׳ (הדלקה) ובכ׳ וברי״ק וברש״י ובפ׳ המעיו׳ לרמב״ם ובאי״ו וברשב״א (הדלקה) ימאירי שהיבא בשמ״ק וברא״ש ובאגידה יפ׳ תכל משערין בכל פעם ופעם לפי גודל הדליקה ואין נותנין שיעור קבוע לדבר ור׳ שמעון כנ׳ דרש את הבעירה שנראה במיתרת שבאה ליתר לך שכל בעירה ובעירה תישם בפני עצמה ילעגין שאר הגירסאי׳ נ׳ בר״ם יכמד״מ איתא תעבר וכמלאכת שלמה איתא [תניה ה״ר יהוסף ז״ל מיקק הייו וכתב בן מצאתי בכל הספרים תעבר ויש בספרים שהיה מוקד תעבר וים אחרים תעבר ע״כ] יבדפו׳ נאפ׳ איתא תעביר יתכרת הדליקה ובכי מיגעגין התעביר והגי׳ ר׳ ליעיר אי׳ איתא נמי במר״מ יבדפ׳ נאפ׳ איתא בשעות שלש עשרה אמה יהויר עליו בשטיי נוסח׳ יבמכתב חדשי שם (והגי׳ שש עשרה אמה איתא נמי במד״מ (והויר עליו בשטי׳ נוסח) ובכר״ק ותחת בדרך הרבים איתא במד״מ ובכ״י רד״ק דרך הרבים:

ת"ל גדיש. או מה גדיש מיוחד שהלוש מן הקרקע. אף אין לי אלא דבר שתלוש מן הקרקע. תלמוד לומר קמה[א]. או מה אילו ואילו מיוחדין שדרכן לידלק. אף אין לי אלא דבר שדרכו לידלק. ליחכה[ב] נירו סיפספה אבניו מניין תלמוד לומר או השדה. ויאמר קוצים קמה גדיש ואל יאמר שדה. על דעתי' דרבי יודן ניחא[ג] דאמ' משלם כל מה שבתוכו. ועל דעתיה דרבנן דאמר[ד] אינו משלם אלא גדיש חטים וגדיש שעורים. לאי זה דבר נאמר שדה ולאי זה דבר נאמר גדיש. עברה גדר שגבוהה ארבע אמות או דרך הרבים או נהר פטור. אמר[ה] רבה בקודחת היא מתניתא. אבל במקטפת[ו] דברי הכל חייב. רבי יוחנן אמר במקטפת היא מתנית' אבל בקודחת פטור.

א) ב' כ'.

ב) ב' כ'.

ג) לקמ' מ"ז ה"ז פיאה פ"ו ה"ט

ד) לקמ' מ"ז

ה) ב' ס"א.

ו) ע' לקמ' ה"ז תוס' ה' כיב ומבול' שם וב' שם

פירוש.

אין לי אלא דבר שגדל מחמת עצמו תל גדיש וכו': אף אין לי אלא דבר שתלוש מן הקרקע. כי פירשו כנ' קוצים תלושים: קמה. בשה"י איתא כאן או הקמה כדלקמ' או השדה אבל בשה"י לקמן איתא תל' לו' שדה ובתוספו' ס' ע"א ד"ה לרבית הביאו א' מה הגדיש מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל שהוא תלוש מן הקרקע ת"ל א' הקמה וכן איתא ברשב"א לפי ההעתקה בשמ"ק אלא שהיכא שם א' מה גדיש מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל תלוש מן הקרקע ת"ל א' הקמה: ואילו. נ' שהיא מיותרת ובמה"ג איתא: דרכן. בלומ' שראיין לדלוק כדאיתא במה"ג: סיפספה. חרכה וע' במאמר אין זואר"ט אינער דיא מבילהא וכו' צד י"ט: ויאמר קוצים קמה גדיש וכו'. כבר כתב מהרא"ף שיש לגרו' ויאמר קוצים קמה שדה ושבן מוכח מדלקמן ה"ו ופ' שלא יאמר גדיש כי מקמה נמי ידעינן שחייב על דבר שאינו גדל מחמת עצמו והניחא לר' יהודה שאימר לקמ' במ"ו במדליק את הגדיש והיו בו כלים ששלם כל מה שבתוכו דלהכי נאמר גדיש לרבית את הטמין בי אבל לדעת רבנן שאמרו שאינו משלם אלא את הגדיש לאיזה דבר נאמר גדיש ונ' לגרו' ועל דעתון דרבנן דאמרי אינו משלם אלא גדיש . . שעורים לאיזה דבר נאמר גדיש ואין כאן תירוץ על הקיש"י ובשה"י איתא מה קוצים מיוחדים . . דבר שדרכו לדלק . . שהוא תלוש . . אין לי . . שהוא תלוש . . או הקמה . . אף אין . . וליחכה . . סיפסה . . שדה יאמר . . ולא יאמר . . : אמר רבה. נ' שצ"ל רב כראיתא בב' ס"א ע"א: בקודחת וכו'. בשהדליקה מתמרת ועולה ואין הרבה להתפשט ולדלוג אבל במקטפת ומהחלקת ודולגת אף כשעברה גדר ודרך הרבים ונהר חיים (לפי פירו' רש"י משום מורו) ותיבות דברי הכל כנ' משובשת: ר' יוחנן אמר במקטפת וכו'. לפי שאף שהיא דולגת מ"מ אין דרכה לדלוג כל כך ולעביר גדר שגבוה ארבע אמות וכו' אבל בקודחת פטור אף כשלא עברה גדר וכו':

ה' השולח את הבעירה ואכלה עצים או אבנים[א] או עפר חייב שנאמר כי[ב] תצא אש ומצאה קוצים וגו'. עברה[ג] גדר שהוא גבוה ארבע אמות או דרך[ד] הרבים או נהר פטור.

הלכה ה' השולח את הבעירה ואכלה עצים כו'.[ה] מה קוצי' מיוחדין שדרכן לידלק. אף אין לי אלא דברים שדרכן לידלק,

א) ניכול' פ' י"ד מה"ג לשמוי כ"ב ה' ב' כ'.

ב) שמו' כ"ב ה'

ג) תוס' ה' ב"ג מכול' שם מה"ג שם ב' כ"א.

ד) לקמ' מ"ו

ה) מה"ג שם

פירוש.

ה' השולח וכו' עצים או אבנים או עפר וכו'. התנא בני בא להשמיענו שחייב אף על אבנים ועפר ודרש או השדה כדלקמ' בתלמוד או מה אילו ואילו מיוחדין שדרכן לידלק אף אין לי אלא דבר שדרכו לידלק ליחכה נירו סיפספה אבניו מניין תלמוד לומר או השדה וכן במה"ג לשמו' כ"ב ה' ובמכ"ל פ' י"ד ובב' ס' ע"א וק' לפ"ז למה נקט עצים הא דרכן לידלק יפשיטא שחייב עליהן ואילו יש לומר שמחמת ששנה לעיל אחד הבא את העצים יאחד הבא את האיר חייב שנה כאן שחייב על העצים וביאר קוצים דקרא ע"י עצים וכן משמע מדברי הרמב"ם ה' נ"מ פ' י"ד ה"ח ודבור בהיה"מ סי' ת"ח בני פירש שנקט הני לומר שאפילו על עצים ואבנים ועפר חייב והב"ח שם כתב והדבר פשוט הוא דקתני ואכלה עצים לא איצטריך . . אלא כלו' אין חילוק בין עצים שהוא ראוי לי' ובין אבנים שפר שאין ראוי לי' ואילו יש מקו' לומר שיקר גירסת המשנה הי' יאכלה אבנים או עפר ימלת עצים באה באשגרת לשון ע' סנהדרין פ"ד מ"ה שהי' דמו מושלך על העצים ועל האבנים שמחית פ"ח ב' יבמית ס"ד ע"א ערכין ט"ו ע"א ושאר מקומית שהביא מו"ר יחיא' מיכל ניטמן בספרי מפתח התלמיד ברק א' צד רמ"ח ע': אי דרך הרבים. שרחב שש עשרה אמה כדאיתא לקמ' מ"ו ובב' מוקמינן לה כרי אליעזר דלקמ': או נהר שרחב שמונה אמות כדאיתא לקמן בתלמו' ה"ו (ובתוס' ה' כ"ג) ובב' ס"א ע"א ובתי"ט היכא בשם התום' (ב"א ע"א ד"ה מאן) הטעם למה ברשות [בדרך] הרבים בעי שש עשר אמות ובנהר סגי בשמונה אמות (שבדרך הרבים מוצאה האש מקומור ליסרך ולילוך ממקו' אל מקו' מה שאין כן בנהר אף שאין בו מים שהוא עמ"ק) ולענין הגירס' ע' בדים ובמד"מ איתא השולח את בעירו . . גדיש וגו' ובאו"ז קוצים וגיזר ובאגידה השולח בעירה ואכלה אוכים או עצים וכדפי' נאפו' אם עברה גדר שהוא ובמד"מ עיברה גדר שהוא וכן איתא עיברה בב"י רד"ק וכן בב"מ וברי"ף עברה . . שגבו' ובם' ההשלמה עבר הגדר [עברה גדר] שהוא גבוה ארבע אמות דרך . . ובאו"ז עברה הבערה (וני שהוא הוסיף הבערה) גדר שהוא גבוה ובאגידה עברה גדר גבוה . . דרך רשות הרבים וכן בב"מ אי' או דרך רשות וכו' ובפיסקא דלקמן איתא שגבוהה ארבע אמות אבל בשהי' לקמן [שה]א גבוה:

[תלמוד] מה קיצים וכו'. הגירסא משיבשה ילפי מה"ג כי תצא . . יכול עברה נהל או שלולית . . יהא חייב ת"ל ומצאה עד שיהא מצוי לה" יכיל עד שיהא מכביש לפניה (מלשון הכובש קמה לפני האיר לעיל ה"א) יהילך ת"ל קיצים" אי מה קוצים שגדלי מחמת עצמן יכול אין לי אלא דבר שגדל מחמת עצמו ת"ל גדיש" אי מה גדיש מיוחד שהוא הלוש מן הקרקע וכו' ניכול להקן באן הגיר' בבה"ג הני כי תצא . . ומצא' קוצים יכיל מה קוצים מיוחדיו שגדלי מחמת עצמן אף

כלום. איתא[א] תני תני ליבה. אית תני תני וניבה. מאן דמר וליבה דכתיב בלבת[ב] אש. מאן דמר וניבה והיה[ג] בלי באש בוערת. ליבתו הרוח הרי כולן פטורי. תמן[ד] אמרי ברוח של אונס ה"א מתנית'. אבל ברוח שהשולם מתנהג בו חייב. ר' יוחנן ור"ל תריהון אמרין אפי' רוח שהשולם מתנהג בו פטור שפעמי' בא פעמי' לא בא.

א) נ' ס'.
ב) שמו' נ' נ'.
ג) ירמי' כ' ט'.
ד) נ' ס'.

פירוש.

אין פירושו שאינה שלו אבל של חבירו אלא שאינה שלו אלא של הפקר וכו' כשמסרה לישרש היא דפטור אבל כשמסרה לפיקח הפיקח חייב וכן הוא בשלא מסרה כלל אבל בנחלת חבירן פטירין לפי שיש לה בעלים לשומרה ולית [את] שמע מינה כלים ממילתיה דחזקי' לענין נחלתו של חבירו: אמרי תיפתר. יש להסתפק בסנגון זה ובשה"י איתא אמר תפתר ונ' שחסר שם האימר: אי נמי. אינו מצוי בני בירוש' וכשה"י איתא אבל אם מסר (יכן באו"ז) . . . וקשיה . . שלחבירו מ־גלגלת והילכת [ואינה כלה או"ה] שמה . . אומר תפתר . . נחלת שלחבקר אמר תפתר שמסר לו שלהבת שלבקר . . ותיבת אמר השניה נ' שהיא מיותרת: ולית. נ' שצ"ל ולית את: אית תני תני ליבה. נ' שצ"ל וליבה כדאיתא לקמ' ובשה"י: אית יבי' וניבה. יכן הוא בתוס' ה' כ"ב ובמגיל' דר"ש לכ"ב ה' ופי' כני נפח ריח מפיו וע"ש בן הבעיה: דכתיב. לית . בשה"י וכן ליתא לקמ' יכן ליתא בברכות פ"ה הי"ו ובעירובין פ"ה ה"א ובע"ז פ"א ה"ב: מאי דמר וניבה והיה יכו'. פירשו וניבה מלשון נביאה כי דבר הנביאה באש בוערת והמציא ימנה איתו היא המכעיר וכמי שהמנה נקרא מכעיר כן המכעיר ממש נקרא מנבא מיהא ע' בב' ס' ע"א ובשה"י איתא אית . . . ולי"א . . . וניבא מן דמר וליבא ירא מלאך י"י אל' בל' אש ומן דמר וניבא והיה בלבי באש בוערת: של אונסי. שבא בחזקה דרך מקרה ואונס: אבל וכו' חייב. דכיון שהידלק ברוח הרעילה לביא היי כאילו היא הדליקו באמצעית הרוח המצויה: אפילו רוח. צ"ל אפילו ברוח ובשה"י של אנסין היא מתניתה . . ורבי שמעון בן לקיש . . אפילו ברוח . . פעמים שהוא בא ופעמים איני בא ובתוספו' נ"ט ע"ב ד"ה לברה היבא לבתי הרוח בילן פטירין תמן אמרין ב־וח של אנסים אבל . . ור"ל תרוייהי אמרו אפי' ברוח . . מי שפעמים היא בא ופעמים אין בא ובשמ"ק בשם תוס' שאנ"ן איתא לבתי הרוח כלן פטירין תמן אמרין ברוח של אנסין היא מתני' אבל . . חייבין . . ור"ל תרוייהו אמרין אפי' ברוח . . בו שפעמים שהוא בא ובאו"ז איתא של אנסין היא מתניתין אבל . . פטור . . ורשב"ל דאמרי תרוייהו אפילו ברוח . . שפעמים היא בא ופעמים איני בא וברשב"א הישתק לבתי הרוח כילן . . ברוח של אינסין היא מתני' . . וריש לקיש תרוייהו אמרי אפי' ברוח . . מתנהג בו שפעמי' היא בא ופעמים איני בא ובשמ"ק בשם הלישר הר"ק איתא תמן אמרי' מתני' ברוח של אונסין (ובתוס' ר"פ הנדפ' אנסין) . . ור"ל דאמרי תרוייהו אפילו ברוח . . מתנהג פטור פעמים היא בא פעמי' איגה (כנדפ' ופעמים איני) בא:

האש ואחד הביא את העצים המביא את העצים חייב. אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור. המביא את האיר חייב. בא אחר וליבה המלבה חייב. ליבתו הרוח הרי כולן פטורין.

הלכה ד' השולח את הבערה כו'. חזקיה[א] אמר בשמסר לו גחלת. אבל מסר לו שלהבת חייב. א"ר יוח' היא גחלת. היא שלהבת. וקשיא על דעתיה דחזקיה אילו מי שראה גחלתו של חבירו מגלגלת והולכת ואין כולה אות' שמא אינו פטור. אמרי תיפתר בשמסר לו גחלת הפקר. אינמי שלהבת הפקר. ולית שמע מינה

א) ב' כ"ט:

בירוש.

ע' כד"ם וכבר הוער במכתב חדשי שם שבמד"מ כאן וכמ"ה איתא בעירו והנ' מדיני אדם איתא נמי במד"מ וברי"ף ובאו"ז וברא"ש ותחת שילחה איתא במד"מ וכבי"מ שילח ונסד' המשניו' וכב' וברי"ף שלח ובאי"ז השולח את הבערה ובאגודה השולח בעירה ביד פקח וכבי"מ א" ביד הפיקח ותחת אחד הביא את האש וכו' איתא במד"מ אחד המביא את האור ואחד מביא וכו' אחד הביא את העצים ואחד הביא וכ' ובאו"ז אחד מביא את האור ואחד מביא וכו' אחד מביא את עצים ואחד מביא וכו' וברשב"א אחד מביא את האיר ואחד מביא את העצים . . . אחד הביא את העצים ואחד הביא את האש המביא את האש חייב ובאגידה אחד מביא את האור ואחד מביא . . . אחד הביא את העצים ואה הביא את האור ותחת בא אחר איתא באו"ז ובאגודה בא אחד ותחת יליבה המלבה איתא בכ"י רד"ק וליבא המלבא ותחת ליבתו הרוח הרי כולן פטורין דאיתא נמי לקמ' בפיקא איתא במד"מ ואם ליבתו הרוח הרי כולן וברי"ף ליבתו הרוח הרי כולן וכן הרמבים ה' נזקי ממון פ' י"ד ה"ו העתיק ליבתו רוח . . . הרי כולן פטירין ובאו"ז ובאגידה ליבתו הרוח כולן והנ' ליבתו איתא נמי בכ"י רד"ק וכבי"מ ליבתה הר' כו'.

[תלמוד] בשמסר לו גחלת. שאינו דבר ברור שיבעיר ויזיק ולא הוי אלא גירם: אבל מסר לו שלהבת. שהדבר ברור היא שיבעיר חייב דהיי כאלו הזיק בידיו: היא שלהבת. דאיני ברור שיזיק: וקשיא על דעתיה דחזקיה וכו'. נ' שיש כאן חסרון ואילי יש מקו' להשלימו בבהיג חזקיה אמר בשמסר לו גחלת שאינה שלו אבל מסר לו גחלת שלו חייב (משים שחייב בשמירתה וכשלא שמרה ומסרה לחרש חייב בנזקה ולית ליה לחזקיה שיש חילוק בזה בין אש לשיר וביר) א"ר יוחנן היא שלו היא שאינה שלו ושלה גרסינן וקשיא על דעתיה דחזקיה אילו מי וכו' בלומ' כיון דלחזקיה מיירי בגחלת שאינה שלו ובשמסרה לחרש והויקה הוא פטיר אבל בשמסרה לפיקח הפיקח חייב וכן בשלא מסרה כלל והויקה ברשותו היא חייב קשה למה י' חייבי' על שלא שמרו גחלתן של הבירן והויקה הבי מי שרואה גחלתו של הבירו מגלגלת והילכת ולא חש להעמידה ולכליא איתה איני פטיר ומשנין תיפתר בשמסר לו גחלת הפקר וכו' בלומ' הא דאמר בשמסר לו גחלת שאינה שלי

א) לעי' ב"ה ה"ה

ב) הוס' פ"ו ה"ל ול"א מה"נ לשמו' כ"ב ה' ב' ליה מסגר.

ג) לעי' פ"א ה"א

ד) מכילי' דר' שמ' לכ"ב ה'

הלכה ג' המגדיש[א] לתוך שדה חבירו כו'. אמ' ר' יצחק גדישין בשדה ככלים בבית. אמ' ר' יוסי בי רבי בון תיפתר בהחיא דאית ליה מסגר.

ד' השולח[ב] את הבעירה ביד חרש שוטה פטור מדיני אדם וחייב[ג] בדיני שמים. שילחה ביד פיקח הפיקח חייב. אחד[ד] הביא את

פירוש.

באגירה איתא של בעל הבית וכבי"מ בהמתן של בעל הבית (וכמכילי' פ' י"ד פ' ובער איתא נמי המגדיש בתוך שדה חבירו ויצאת בהמתי של בעל הבית וכו'): ואם. במד"מ וכדפו' נאפו' ובאו"ז איתא אם מיהו לעיל כפ"ה מ"ג ור' גם בהם איתא ואם: הזיק. צ"ל הזוקה וכדפו' נאפ' איתא הזק; ואם המדיש. כדפו' נאפו' ובאו"ז איתא אם הגדיש וכמד"מ כאן איתא ואם:

[תלמוד] המגדיש וכו'. ע' לעיל לפ"ה ה"ה ובשה"י איתא תמן תני המגדיש לתוך שדה חבירו שלא ברשות א' ר' יצחק גדישין בשדה בכלים בבית א' ר' יוסה בי"ר בון תיפתר וכו' וע' שצ"ל תמן תנינן המגדיש וכו' והובא לפ"ז כאן כמי לעיל בפ"ה וכדרך הירוש' ע' פ"ב ה"ז והדיבור המגדיש לתוך וכו' אינו הפיסקא.

ד' השולח את הבעירה וכו'. לאחר שהשלים התנא דיני המבעה שהוא השלישי שבאבות נזיקין התחיל לפרש דיני ההבער שהוא האחרון שבהן ופתח בנ"ק בשילח את הבעירה ביד חרש וכו' פטור בניזיד למ"ב ששנה בה או שמסרה ביד חרש וכו' חייב וכן כתב ב' מלאכת שלמה ואילי הטעם שבשור וכור ומבעה חייב כשמסרן לחרש וכו' ובאש פטור מפני שעל השור והכור והמבעה חייב בשיל שמיטל עליו לשמור קנינו וממונו שלא יזיק וכשמסרם לחרש לא שמרן כראוי מד שאין כן באש שאינו חייב עליה כי' לפי עיקר הדין מפני שמירת ממונו אלא משום שלא יזיק בעצמו וכשמסרה לחרש לא הזיק בעצמי אלא גרם הזיקא ואינו חייב אלא בידי שמי' וע' לעיל פ"א ה"ב כל שחכתי בשמירתו כו' תני רבי חייה זה השור והבור והאש לא תזה כו' ובב' ט' ע"ב ת"ר כל שחכתי בשמירתי (והיינו שור ובור) הכשרתי את נזקו ביצר שור ובור שמברן לחרש וכו' והזקו חייב לשלם מה שאין כן באש וב"ב ע"א וע"ב: חרש שוטה. נ' שחסר וקטן: פטור. השילח ואין צ"ל החרש ע' לקמן פ"ח מיד ולעיל פ"ד מ"ה: פיקח. ע' לעיל פ"ד מ"ה: הפיקח חייב. לעיל במ"ב שבשמסרה ביד חרש חייב שנה מסרה לרועה נכנס הרועה התחיו שאו בעל הצאן פטור והרועה חייב תחתיו וכן בפ"ד מי' אבל כאן שבשילחה ביד חרש פטור לא שייך לשנות שבששילחה ביד פיקח הפיקח נכנס התחיו אלא חייב: את האש. במד"מ ובדפו' נאפו' ובשאר מקומות איתא את האור כדלקמן וע' ניר' הרשב"א לקמן: ואחר הביא את העציב. והניחן אצלו וזלקו: בא אחר וליבה. כשנחו יחדו ולא דלקו והנילה הוא שלהבת וע' בתלמוד: ליבתי הרוח. שלא הי' בליבויו של אחר ללבות הרי כילן פטורין המביא את העצים או את האור והמלבה ולענין הגירם'

שמין תרקב בששים תרקבים. רבי יוסי בי רבי חנינה אומר שמין קלח בם׳ קלחי׳. חד בר נש גנב חדא כפוני. אתא עובדא קומי שמואל א) אמר ליה זיל שיימה ליה בריש דיקלא. אמר רבי יוסי בי ע״ב ב׳ ני״ט: רבי בון כבשה דאהניי היה.

ג׳ המגדיש ב) לתוך שדה חבירו שלא ברשו׳ אכלתן בהמתו של בעל השד׳ פטו׳. ואם הזיק׳ בהן בעל הגדיש חייב. ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב.

ב) לע׳ פ״ה מ״ג ד׳, וה׳ מכילי׳ דר׳ ישׁ׳ פ׳ י״ד מכול׳ דר׳ שמ׳ לשמו׳ כ״ב ד׳

פירוש.

איתא דבית ר׳ יני אמ׳ שמים . . . ר׳ יוסה בן חנינה א׳ שמים קילח בששים קילחים, וי׳ שבזמן ג) האמיראין הראשינים נשתנה השיעיר ולא שמו אגב בית סאה אלא בששים ממה שאכלה ואם אכלה תרקב דהיינו חצי סאה שמו במה שוין ששים תרקבין ולפי איתי השיימא משלם דמי תרקב וכן אמר ר׳ יוסי בי ר׳ חנינה אלא שנקט הרמיון בקלח וכן נשתנה בימי אמיראים הראשונים השיעיר של ביטיל אסירין לבטלן בם׳ אי מאה ע׳ ערלה פ״ב מ״ו ו״ו׳ שם פ״א ה״ד וגזיר פ״ו ה״י יתרומו׳ פ״ו ה״י (ישם הוז״ר גם רבי) חילין פ״ז מ״ד ובתים׳ שם פ״ז ה״ו ותרומו׳ פ״ט ה״ב וב׳ הולין צ״ז ע״ב וצ״ח צ״ט (וע׳ רפ׳ המשניות לרמבם): חדא כפוני פרח של תמרה: שיימה ליה וכו׳. כמה הי׳ שיוה ראש הדקל קידם וכמה אחר שגנב והפחת ישלם: אמר רבי יוסי וכו׳ כבשה דאהניי. אשכיל של תמרים שאינן מבושלים וע׳ פסחים פ״א ה״ד ופ״ד ה״ג ולעיל צד י״ט ובשה״י איתא חד ברנש . . חדה . . תה עובדה . . אמר אזל שומה . . בראש וכו׳ . . ה [יים] . . בין . . היות:

ג׳ המגדיש וכי׳. ע׳ לעיל לפ״ה מ״ד: לתוך. וכן לקמ׳ בתלמיד ולעיל בפ״ה ה״ה הובא בתוך וכן במד״מ וכדפ׳ נאפו׳ ובסד׳ המשניות וכב׳ ובכי״מ וברי״ף וברשב״א וברא״ש ובאגידה אבל באי״ז איתא לתוך: שדה חבירו. וכן בשאר המקימות אבל בסד׳ המשנ׳ ובכי״מ איתא שדה של חברו (חבירו) וברא״ש בתוך של חבירו. אכלתן. ע׳ לעיל פ״ה מ״ג וצ״ל שם ובאי״ז איתא יכו׳ וכפ״ו ואכלתן: של בעל השד׳.

ג) במ״הג לשמות כ״ב ד׳ איתא מיטב שדהו. יכול אם הזיקה כאה ישלם לו דמי סאה סאתים ישלם לו׳ דמי סאתים ת״ל ובער בשדה אחר מלמ׳ ששמין מה שאכלה על גב שדה אחרת מיכאן אמרו אין שמין בית קב מפני שהוא משבח ולא בית כור מפני שהוא פוגם אלא אם אכלה סאה שמין ששים סאה מאיתה קרקע כמה היא שוה שלמה וכמה היא שוה אחר שחסירה איתו סאה ומשלם וחשבתי במאמר איין ווארט איניער דיא מכילתא דעם ר׳ שמעון צד ל׳ שדברים הללו לקוחים ממכילתא דר׳ שמעון ע״ש בהערה א׳ ועכשיו שנדפסו שיריזי מכילתא דרשב״י ששלח מו״ר שניאור זלמן שעטנער למו״ר דוד צבי האפמאנן שהוציאה לאור ראיתי שם צד ק״מ שבמכיל׳ דר״ש איתא אין שמין בית קב מפני שהוא משבית. ולא בית כור מפני שהוא (. . נים) [פוגם] אלא שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה ולא הוזכר בה שיעור ששים ודברי מה״ג דלעיל אינן לקוחים ממכילתא דר״ש והשמיטן המוציאה לאור ע׳ מלואים שם צד קי״ט ובריייתא דאין שמין נשנתה בני ני״ה ע״ב באופן אחר ע׳ בהערה למאמר איין ווארט וכו׳ שם ובהגיון אריה.

ייחורי תאנים וקרטמה לולבי גפנים. אבל אם אכלה כוסר או פגין שמין לו פירות גמורין. אמרא) רבי יודן משום רבי עקיבה אכלה פירות גמורין משלם פירות גמורין. נטיעות) שמין לו נטיעות. נטיעות שמין לו בית סאה. רבי שמעון) בן יהודה אומר משום רבי עקיבה תבואה שלא הביאה שליש נידונת כנטיעות. דבי) רבי יאי אמרי

א) תוס' שם
ב) ב' ניח: מהו"ג שם
ג) תוס' שם
ד) ב' ב' ניח: ומיט מהו"ג שם

פירוש.

הגירסא הי' ר' שמעון בן יהודה בראיתא בתום' ובב' וכדמשמע מלשון אמר רבי יודן משום ר' עקיבה דלקמן (ביאו"ז איתא אמר ר"י בזמן ובשה"י אמתי): ייחורי. ענפים ובשה"י יחורי: וקרטמה. וכן בשה"י ובאו"ז איתא יקטמה ובתום' היצאת מי"ר מיש ציקערמ' או שקטפה וכדפי' ווילנא או שקטפה ולא אדע למה נקט לשון ואכלה ייחורי וקירטמה לולבי יכב' איתא שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים: כוסר אילי נקרא בוסר משעת כניסת מימיו ע' ניסין כוף פ"ג ושביעית פ"ד מ"ח וישיעורו כפול הלכן לפי ב' ברכות ל"ו ע"ב וי' כלאים פ"ו מ"ז: פגין. פירות שאינן מבושלין וכפרש של האגה וע' תום' שביעית פ"ד ה"ב: אמר רבי יודן משום רבי עקיבה. באו"ז איתא אמר ר' יודן בשם ר"ע וכ"כה"י ר' יודה א' משם ר' עקיבה ובתום' ר' יהודה אומ' משום ר' עקיבא: פירות גמורין משלם פירות גמורין. ליתא באו"ז ובשה"י ובתום' ואילי יש מקו' לומר שפיסקא קטיעה היא שייכה לפני הגי': נטיעות שמין לו נטיעות וכו'. בשה"י איתא אכלה פירות נטיעות שמין לו (פירות) [נטיעות] וכו' ובאו"ז אכלה פירות שמין לו פירות (עקיב) נטיעות שמין וכו' ובתום' אכלה פירות נטיעות שמין להם נטיעות נטיעות עצמן שמין (לו) להן בית סאה (ע' בה"ג מי"ר מיש ציק) וע' לע' לפ"ו באן פירות נטיעות שמין לו נטיעות וכן הגיה מי"ר אריה שוואריץ בפירושו הגיון אריה להתים ופי' כע' אכלה פירית המחוברין בנטיעות אין שמין לו פירות גמורין וגם לא אגב שדה בית סאה אלא שמין את הנטיעות עצמן במה הוי וכמה הן יפין אבל כשאכלה הנטיעות ולא הפירות שמין לו בית סאה ע' דפירות נטיעות לאו דוקא יהיא הדין לפירות אילנית ולא נקט נטיעות אלא משום סיפא דאין דרכה לאכול אילנית: תבואה שלא הביאה שליש. ממה שדרכה להתגדל כשתבשל: נידונת כנטיעות. ושמין אותה אגב בית סאה אע"פ שבפירות נטיעות אין מחלקין בין הביאי ללא הביאי שליש וע' משנה פ"א מ"ג ובשה"י איתא משם רבי . . הביאה . . ובאו"ז ר"ש אומר תבואה . . נידונית . . ובתום' נשתבשה הגי' וכבר הגי' ב' מנח' ביכו' שצ"ל שלא הביאה שליש: דבי רבי יאי וכו'. בשה"י

צריכה לדא. דא צריכה לדא שמשלם מה שנהנית. ודא צריכה לדא שמשלם מה שהזיקה. תני[א] אין שמין בית כור מפני שהוא פוגם, ולא בית קב מפני שמשבית, אלא שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה. אמר[ב] רבי יודה אימתי בזמן שאכלה

א) תוס' פ"ו ה' כ"א מכולי דר' שמי (ומה"ג) שם וני ב' נ"ח:

ב) תוס' ומכולי דר' שמי שם ובי ני"ט.

פירוש.

למקום שראויה לירד. נ"ק שאינה אלא כפילת הבעיא דלעיל בשינוי נוסחא משובשת: דא צריכא [צריכה] לדא ודא צריכה לדא. כלומ' כנ' פשיטת הבעיא דירדה למקום שראויה ליפול צריכה לפשיטת הבעיא דנפלה למקום שראויה לירד ופשיטת הבעיא דנפלה למקום שראויה לירד צריכה לפשיטת הבעיא דירדה למקום שראויה ליפול פשיטת הבעיא דירדה למקום שראויה ליפול שמשלם נזק שלם צריכה לפשיטת הבעיא דנפלה למקום שראויה לירד שאינו משלם אלא מה שנהנית דלא תימא כיון דבירדה למקום שראויה ליפול אף שיש בה צד להקל שהמקום ראוי ליפול משלם מה שהזיקה מפני צד החמור שבה שירדה כן בנפלה למקום שראויה לירד אף שיש בה צד להקל שנפלה משלם מה שהזיקה מפני צד החמור שבה שהמקום ראויה לירד לכן צריך לומר שבנפלה למקום שראויה לירד משלם מה שנהנית וכן פשיטת הבעיא דנפלה למקום שראויה לירד שמשלם מה שנהנית צריכה לפשיטת הבעיא דירדה למקום שראויה ליפול שמשלם מה שהזיקה ובאו"ז איתא אומר ר' יוסי . . ור"י ורשב"ל תרויהון . . רעתה כל השדה כולה . . לתוך שדה . . לגינה . . גינה . . אותה שדה פטורה ושדה אחרת חייבת הבא . . . ורשב"ל דאינון אמרי . . רעתה כל השדה כולה . . ותבנם מרשות . . לתוך שדה . . אמר ר' יוסי בר יסא וחונטא היא מתניתין . . צריכה . . שמשלמת ובשהי איתא רב הונה . . עשבין אבל אם עמדה . . שהזיקה . . והזיקה . . שהזיקה א' ר' יוסה בן הנינה אותה שדה . . ור' שמעון בן לקיש . . לתוך שדה . . לאותה הגנה . . יוסה . . (דו) [דהוא] . . וכה . . ודר' שמעון בן לקיש תריהון אמרין . . ותבנם מרשות . . לתוך שדה . . שהיא ראויה . . שהיא ראויה ליפול א' ר' יוסה בן יוסה וחיטא היא מתניתה . . שהיא ראויה ליפול וירדה למקום שהיא ראויה לירד . . (צריכה לדא [ילפה מן ההיא] וההיא (ואדא . . . .) [. . . . . ל . . מן ההיא] שהוא משלם מה שנהנית ההיא (יאדא צריכה לדא) [ילפה מן היא] שהוא משלש מה שהזיקה: תני אין שמין בית כור וכו'. כשמשלם מה שהזיקה אין שמין בית כור והוא בית זרע שלשים סאין באותה שדה כמה היתה יפה עד שלא הזיקה וכמה נפחתה משהזיקה מפני שפוגם דמי הנזק ומפסיד הניזק לפי שהפחת ע"י שהזיקה בבית כור לא נחשב אלא מעט וכן אין שמין בשדה בית קב והוא שתית הסאה מפני שמשבית דמי הנזק לפי שהפחת בבית קב נחשב הרבה אלא שמין בית סאה וכו': אמר ר' יודה אימתי. שמין בשדה בית סאה ואף שדרכו של ר' יהודה לומר אימתי נ"ק שעיקר

מתוכה לרשות הרבי׳ ותיכנס מרשות הרבי׳ לשדה אחרת. אלא נפלה לגגה וירדה לתוך גגה אחרת מהו. על דעתיה דר׳ יוסי בן חנינ׳ דאמר אותה השד׳ פטורה. וכא חייבת. על דעתיה דרבי יוחנן וריש לקיש דינון אמרין אפי׳ רעת כל השדה פטורה לעולם אינה חייבת עד שתצא מתוכה לרשות הרבי׳ ומרשות הרבים לשדה אחרת. אלא נפלה למקום שראויה לירד. ירדה למקום שראויה ליפול. אמר רבי יוסי בר חנינה היא מתניתא אלא נפלה למקום שראויה ליפול. נפלה למקום שראויה לירד. דא צריכא לדא. ודא

פירוש.

כל השדות: ותיכנס וכו׳ אחרת: דכניסה זו שלא מהמח אונס נפילה היא ונקט אחרת לפי הדמיון שאותה השדה כבר רעתה: אלא נפלה וכו׳. כלומ׳ דההיא דלעיל בליגי בפירוש אבל מהו כשנפלה לגגה ולא רעתה אותה וירדה לגגה אחרת ורעתה אותה ונקט וירדה באשגרת לשון המשנה: דאמר אותה השד׳ פטורה. באו״ו איתא אותה וכו׳ פטורה ושדה אחרת חייבת וכן ניהא: וכא חייבת. אף הכא חייבת ואף שיש לחלק בין רעתה גגה הראשונה ושהה זמן מרובה ללא רעתה אולי סברי דלא פלוג בהא: ומרשות הרבים. באו״ו ובשה״י איתא ותכנס מרשות הרבים ונ׳ שחסר בתר אחרת וכא פטורה: אלא נפלה למקום שראויה לירד וכו׳ שראויה ליפול. אולי צ״ל מהו ופי׳ עד עתה לא שמענו שאינו משלם מה שהזיקה אלא כשנפלה לגינה שלא היתה יכולה לבוא שמה ולהזיק בלא אונס נפילה אבל מה הדין כשנפלה לגינה שהיתה ראויה לבוא שמה בלא אונס נפילה אם נאמר השתא מיהא ש״מ אונס נפילה הגיעה שמה ובהבערה אכלה ופטורה או כיון שאף אם לא נפלה שמה מעצמה היתה יורדת ואכלה ואכילתה אינה תלויה באונס נפילתה ואף על פי כן הבעלים לא נזהרו ופשעו בשמירתה חייבין בתשלומי נזקה ואם תמצא לומר שבשנפלה למקום שראויה לירד פטורה לפי שהשתא ש״מ אונס באה שמה ואכלה מה הדין בשירדה למקום שראויה ליפול מי נימא כיון שאף אם לא ירדה מזקת היתה ש״מ נפילתה ואכילתה באונס והויקה אינו תלוי בירידתה דוקא תהא פטורה או דילמא כיון דהשתא מידא ש״מ שירדה מעצמה ואכלה בלא אונס הויקה חייבת: אמר רבי יוסי בר חנינה היא מתניתא. כלומ׳ גם בזו דיברה המשנה ואינה מחלקת אלא בין נפלה לירדה ולא בין מקום שאינו ראויה לירד או ליפול למקום שראויה לירד או ליפול ובאו״ו איתא אמר ר׳ יוסי בר יבא והוגטא היא מתניתין ובשה״י א׳ ר׳ יוסה בן יוסה וחיטא היא מתניתה ונ׳ שהגי׳ ר׳ יוסי בן יוסי נכונה ואולי יש מקו׳ לומר שנתערבו שתי גירסאות יסא וחנינה כמו שהיא לפנינו והשם חנינה ושהבש לתיבת וחוגטא או וחיטא (ע׳ ביבמו׳ פ״ח ה״א ר׳ יוסי בן יוסי אמר ובשבת פ׳ י״ט ה״ו איתא ר׳ יוסי בן חנינא אומר) אלא נפלה למקום שראויה ליפול נפלה

שמסרה לבן דעת פטור. מסרה לרועה ונכנס רועה תחתיו ונפלה לגינה והויקה משלם מה שנהנית. רב הונא אמר בשנחבטה[א] על גבי עשבים. אבל עמדה ורעת משלם מה שהויקה. ירדה כדרכה והויקה משלם מה שהויקה. רבי יוסי בי רבי חנינה אמר אותה[ב] השדה פטורה ושדה אחרת חייבת. ר' יוחנן[ג] וריש לקיש תריהון אמרין אפילו רעת כל השדה פטורה לעולם אינה חייבת עד שתצא

א) ב' ב"מ ד.
ב) ב' ב"ד.
ג) ב"שם

פירוש.

להפקידה בידו וכדאמר אביי בב' ב"מ ל"ו ע"א ואינו נאמן להם כדאמר רבא שם ע"ב ולא הי' הראשון רשאי למוסרה לו:[ו] רב וריש לקיש וכו' מכיון שמסרה לבן דעת. אין הבעלים מקפידין שלא תמסר לו יהיו כאילו נמסרה לו מדעתם ופטור הראשון: מסרה לרועה ונכנס רועה תחתיו. צ"ל מסרה לרועה נכנס רועה תחתיו ובשה"י איתא הרועה והיא הפיסקא ששייכה לעיל: ונפלה לגינה והויקה וכו'. צ"ל נפלה וכן היא בשה"י ושם איתא לגינה והויקה . . שנהנת וצ"ל כאן כנ' הפיסקא דלקמן ירדה כדרכה והויקה משלם מה שהויקה: רב הונא אמר בשנחבטה וכו', ושיקעתן בקרקע והפסידן והיא נהנית שלא לקחתה מקרקע (רש"י בב' ב"ו ע"ב) היא דמשלם מה שנהנית ולא מה שהויקה לפי שנחבטה באונס והבעלים לא יכלו לשמרה שלא תפול אבל עמדה לאחר שנחבטה ואבלה משלם מה שהויקה לפי שהי' לבעלים לשמרה שלא תאבל: ירדה וכו' מה שהויקה. היא הפיסקא ששייכה כנ' לעיל: רבי יוסי וכו' איתה השדה פטורה. כלומ' אם רעתה אותה השדה שנפלה בה דהייני שאבלה מיד (רש"י דף נ"ה ע"א) אינו משלם מה שהויקה לפי שעל ידי אונס הנפילה בהכרח אבלה ולא הי' לבעלים שהות בינתים למינעה אבל אם רעתה בשדה אחרת שהי' לבעלים שהות בינתים למונעה שם מאבילה משלם מה שהויקה ומבעיא דלקמן אלא נפלה לגינה וכו' נ' שאין חילוק בין שדה לגינה באן: כל השדה. אולי יש לגרו'

ו) בקידושין פ"א היד איתא רב יהודה שלח [צ"ל שאל] לרבי אלעזר שומר שמסר לשומר א"ל הראשון חייב רבי יוחנן אמר השיני חייב (צ"ל הראשון חייב כמו שכבר הניהו ב' קה"ע וב' פ"מ) רש"בל אמר השני חייב חמן תנינן השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר וכו' רבי אילא בשם ר' ינאי והוא שנתן לו רשות להשאיל וכו' ואני אומר רבי חייה כן אין השואל רשאי להשאיל וכו' ולא השוכר רשאי להשאיל וכו' רבי זעירא בעא קומי ר' יסא היך עבדין עובדא א"ל תריי כל קבל ארבעה וכו' אמר ליה תריי כל קבל תריי אינון רבי לעזר תלמידיה דרבי היה רבא ר' יוחנן תלמידיה דרבי ינאי וני שצ"ל לעיל רב אמר השני חייב רש"בל אמר השני חייב והוו תריי כל קבל ארבעה דהיינו רב ורש"בל נגד ר' לעזר ור' יוחנן ור' ינאי ור' חייה כדמשמע הכא וכן בב' ב"מ ל"ו ע"א איתא אתמר שומר שמסר לשומר רב אמר פטור ור' יוחנן אמר חייב וגם ב' נוע"י פירש התרי הם רב ורש"בל אלא שלא הגיה שצ"ל בירושי שם רב אמר השני חייב ואולי יש לגרו' רבי לעזר תלמידיה דר' יוחנן וכו' ועי' במבוא הירושי' למ"ו זיל דף קי"ב ע"א ובגיטין פ"ג ה"ה דאיתא שם לית הדא פליגא על רבי יוחנן דרבי יוחנן אמר שומר שמסר לשומר הראשון חייב רבי בא וכו' נ"ק לגרוס בכה"ג לית הדא פליגא על ריש לקיש דר' יוחנן וכו' וריש לקיש אמר השני חייב רבי בא וכו'

כמה היתי יפה וכמה היא יפה. ר"ש או' אבלה פירו' גמורין משלם פירו' גמורין אם סאה סאה ואם סאתים סאתים.

הלכ' ב' הניחה בחמה כו'. תני[א] רועה שמסר צאנו לרועה הראשון חייב והשני פטור. רב וריש לקיש תריהון אמרין מכיון

א) תוכ' ה"כ ב"מ פ"ג ה"א י' קידושין פ"א ה"ד כתובו' פ"ט ה"ה גיטין פ"ג ה"ה ב' ב"מ ל"ו. ניטין כט.

פירוש.

נחלקו אלא בפירות שאינן גמורות כמו סמדר או בוסר ופגין וכן משמע מתוס' ה' כ"א דאיתא שם ר' שמעון בן יהודה אומ' משום ר' שמעון במה דברים וכו' אבל אם אכלה פגין או בוסר רואין אותן כאלו הן פירות גמורין ומכיל' דרי"ש שם ר' שמעון אומר כרם וכו' מלמד שאם אכלה פגין או בוסר רואין אותן כאלו הן פירות גמורין ומדלקמ' תני אין שמין וכו' אמר רבי יודה אימתי וכו' אבל אם אכלה בוסר או פגין שמין לו פירות גמורין ואולי יש לומ' ששני תנאים אליבא דר' שמעון זר' שמעון בן יהודה אמרה בשמו בלשון אחרת (ע' שבועות פ"א מ"ד וה' נגעים פ"י מ"ח ובפי' הגאון בשנו' אלי' תוס' סנהדרין פ"ב ה"י"א) וכן כתב ב' הסדי דוד ורשבי"ם בשם ריש לכאורה נר' דפליג שם תנא דמתני' אליבא דר"ש וכו' אבל בנמ' משמע דלאו הכי וכ"מ מדברי התים' שגם רשב"ם אליבא דר"ש סבר כתנא דמתנ' וכו' וע' בתוספו' נ"ט ע"א ד"ה אבלה ואולי יש מקו' לומר שעיקר הגירסא במשנה הי' ר' שמעון אומר אבלה פירות כלומ' בשכבר נעשו פירות כגון פגין או סמדר משל' פירות גמורין וע' בשבועות פ"ו מ"ו דמשמע קצת לפי פשוטו דלר' מאיר עגבים בין עומדות ובין אינן עומדות ליבצר אינן בקרקע ולחכמים בקרקע הן וכב' שם מ"ג ע"א ולעניין הגירסא ע' בד"ם והגי' ביד חרש איתא גם כן בריב"ף ובאגודה והגי' לחרש במד"מ ובאו"ז והגי' ויצתה איתא גם כן בדפ' נאפי' ובכי"מ כאן ויצאה ובאו"ז איתא ויצאתה ותחת הרועה איתא לקמ' בפיסקא ובסד' המשניות ובכי"מ רועה ישמה"י לקמ' הרועה ותחת לעינה איתא בדפו' נאפי' וכמד"מ ובכי"מ ובריב"ף לגנה וכן לקמ' בתלמו' ובשה"י גם בפיסקא והגי' והויקה איתא נמי לקמ' בפיסקא ובאו"ז אבל במד"מ איתא ונהנת ובכי"מ ונהנית ותחת משלמת מה שנהנית איתא לקמ' בפיסקא ובתלמו' משלם (ובשה"י משלם מה שנהנת) ובמד"מ משלם משנהנת . . משלם אבל באו"ז ואגידה ובכי"מ (ושם בדירכה) משלמת מה שנהנית ולקמ' הי ראוי לגרו' לפי הגי' דלעיל ביצר משלמת . . . משלמת פירות ובהג' ד"ב איתא באיזה צד משלמת ובד"ו באיזה משלמת (ובכי"מ ובאגודה הגי' לקמ' באיתו שדה) והגי' ואם סאתים איתא נמי במד"מ ובה"ג וברי"ף (ובכי"מ ובילקו' ר' שמ"ו אם סאתים) אבל באו"ז איתא אם סאה סאה סאתים סאתים (ובאגודה משלם הפירות גמורים).

[תלמוד] הניחה בחמה כו'. כאן נ' לגרוס פיסקא דלקמן מסרה לרועה וגכנם [וכנם] רועה תחתיו: לרועה. בשה"י איתא לרועה אחר וכן היא בתוס': הראשון חייב וכו'. לפי שהוא נעשה שומר עליה מדעת הבעלים להתחייב בשמירתה ובנוקה אבל השני אין דין שומר עליו לפי שהבעלים לא מנוהו ואילי אינן חפצים

והזיקה משלמת מה שנהנית. ירדה כדרכה והזיקה משלמת מה שהזיקה. כיצד משלם מה שהזיקה שמין[א] בית סאה באות' שדה

א) תוס. ה' כ"א ומכיל' דר' שמ' שם. וע' ב' כ"ח: ונ"ט.

פירוש.

חייב: או שמסרה יכ' ויצתה וכו'. לפי לשון משנתנו משמע שמיירי שמסר את הצאן שבדיר הנעולה בראוי ביד חרש וכו' ואפילו הכי חייב לפי שפשע בשמירתה ואולי מפני שדרך חרש יכו' לקלקל ולפתוח את הדיר הנעולה (וע' בתוספו' ט' ע"ב ד"ה שור') ואולי יש מקו' לומר שהצעת המשנה מיקרא כך היתה הניחה בחמה ויצתה והזיקה חייב מסרה ביד חרש שוטה וקטן והזיקה חייב מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו והמאמר מסרה וכו' מילתא באפי נפשה היא וע' לעיל למ"א דיבור או שפרצוה ויש לדקדק למה הביאה משנתנו הא דמסרו לחרש שוטה וקטן חייב כאן בלבד ולא לעיל גבי שור בפ"ד מ"י וגבי בור בפ"ה ובתום' הובא גם כן גבי בור בפ"ו ה"ז וגבי שור ובור בה"ל ול"א ואולי יש לומר שנשנית הכא גבי מבעה לפי שנדרש מקרא דמבעה במכיל' דר' ישמ' שם פ' י"ד פ' ושלח ובמכיל' דר' שמעון לשמו' כ"ב פ"ד: מסרה לרועה. נקט רועה ולא לשומר חנם כדלעיל פ"ד מ"י ולא לפקח כדלק' מ"ד לפי שדרכה של צאן למסרה לרועה (ע' ב' נ"ו ע"ב) וכדי לומר שאפילו לפניו בשלש מאות צאן (כדאיתא בתום' ה"כ) נכנס התחתיו: נפלה לגינה וכו'. בשהיתה מהלכת כדרכה ברשות הרבים (כדאיתא בתום' פ"א ה"ז ובמכיל' דר"ש שם) ע"י אינס: משלמת מה שנהנית. ע' לעיל פ"ב ה"ד: ירדה. נקט ירדה ולא הלכה לפי שהזכיר לעיל נפלה לגינה למטה: שמין ביתסאה וכו'. בית ורע סאה והוא חמשים על חמשים אמה לפי ב' עירובין ב"ג ע"ב באיתה ירדה שהזיקה כמה היתה שוה עד שלא הזיקה וכמה היא שוה לאחר שהזיקה והפחת משלמת והשתמשו בלשון נקבה כאלו היו שונים כגי שדה בית סאה: אבלה פירות גמורין וכו'. שנתבשלו כל צורכן אין שמין בהן א"ע"פ שמתיברין הן לקרקע בית סאה באיתה שדה אלא משלם דמי אותן הפירות לפי שוויין ומדתן כתלושין אם אבלה סאה משל' דמי סאה וכו' ודמי אותן הפירות יתירין על דמי הפירות ששמין לפי שדה בית סאה ומלשון משנתנו משמע שלא נחלקו אלא בפירות גמורין שעומדין ליתלש אבל בשאינן גמורין הכל מודים ששמין בהן בית סאה כמה וכו' אבל מבריית' בב' נ"ח ע"ב אכלה חזיז רבי יוסי הגלילי אומר נידון במשוייר שבו והכמים אומרים רואין אותה כמה היתה יפה וכו' אכלה סמדר רבי יהושע אומר רואין איתן באלו הן עניבים עומדות ליבצר וחכ"א רואין כמה היתה יפה וכו' ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון בד"א בזמן שאכלה לולבי גפנים וכו' אבל אכלה פגים או בוסר רואין אותן באלו עניבים עומדות ליבצר משמע שהכל מודין בפירות גמורין כמו עניבים העומדות ליבצר דכבצורות דמיין ולא

*) ובשמ"ק ד"ה הניחה הובא אליבא דר' יוחנן פירוש הלמיד הר"פ (ובתוס' ר"פ הלשו' משובשת) דלצדדין קתני הניחה בחמה ונעל בפניה כראוי או שמסרו לחש"ו ונעל בפניה שלא כראוי.

עידי שקר וגבה אין חייב לשלם מן הדין ואין השמים מוחלין לו עד שישלם. הכובש קמה לפני האור והפורץ גדר לפני בהמה אין חייב לשלם מן הדין ואין השמים מוחלין לו עד שישלם. הוציאוה ליסטין הליסטין חייבין. אמ' רב הושעיה בשהוציאוה לגוזלה.א) אבל אם הוציאוה לאבד' הליסטין פטורין.

א) ע' בב' נ"ז:

ב' הניחה בחמה או שמסרה ביד חרש ב) שוטה וקטן ויצתה והזיקה חייב. מסרה לרועה ג) נכנס הרועה תחתיו. נ נפלה ד) לגינה

ב) תוס' ה' י"ט וכ' ה' ול' ול"א מכולי' דר' ושי' פ' י"ד פ' ושלח ומכולי' דר' שמ' כ"ב ד' וכ"ב ה' ב' י'.

ג) לעי' פ"ד ה"י תוס' ה' י"ט וכ' פ"ד ה"ד פ"ו ה"ו מכולי' דר' ושי' פ' י"ד פ' ושלח פ"י פ' ולא פ' י"א פ' ולא פ' י"ב פ' ולא מכולי' דר' שמ' לכ"ד' לכ"א כ"ט ול' ול"ג ול"ו ב' לקמ' ופירשו בב' נ"ו ע"א דמיירי בשהרחיק הקמה מן האור בכדי שלא תוכל לידלק ברוח מצויה.*) וע' לקמ' סוף ה"ד ונ"ק שכמו שהבעלים חייבין לשמור בהמתם שלא תצא ותזיק ואם הזיקה חייבין בנזקה ואחר אף שפרץ גדר לפני בהמת חבירו אינו חייב לשלם מן הדין כיון שלא הזיק בידיו אלא גרם הזיקא והי' אפשר שלא תזיק כן הכובש קמה לפני אש חבירו אינו חייב לשלם מן הדין לפי שלא הדליק בידיו והי' אפשר שלא תודלק ולבן כלל שניהם ביחד: והפורץ גדר לפני בהמה. לפי הענין כאן כדי שהצא ותזיק (ע' במגדל עוז לה' נזקי ממון פ"ד ה"ב ובקובץ תשו' הרמב"ם סי' מ"ו) וכשי"ה איתא מן (אדה) [הדין] ואן השמים . . שלימו . . מעידה . . ואן מוחלין לו עד שעה שישלם . . עידי שקר והעידו אינו . . אינו . . ובאו"ז סי' רס"א איתא וכירושלמי קתני הכי בדיני אדם אינם חייבים לשלם ואין . . עד שישלמו: בשהוציאוהו לגזלה. וקנאוה: לאבדה. להרגה או להבריחה וכן הגי' בשה"י ובאו"ז אמר ר' אושעיא וכו' לאבדה (ובראש) ובתום' ר' פרץ איתא א"ר אושעיא מתני' בהוציאה לגזלה אבל היציאה לאבדה (ובשמ"ק הועתק אמר רב הושעי' מתני' בהוציאו לגזל' אבל הוציאו' לאבד') אבל בתמים דעים סי' ס"ח בהגהות רבינו אפרים על הריף איתא כתב ר' אפרים ז"ל ירושלמי אמר ריש לקיש כשהיציאה ע"מ לגזלה אבל אם הוציאוה לגזוזה לסתם פטורים:

ב' הניחה בחמה וכו'. בדיר נעולה כראוי ואולי דרך הדיר להיות מקצתה מגולה ומקצתה מכוסה למעלה להגן מפני החמה ובדיר שלפנינו לא הי' מקום פנוי לצל וכשהניחה בחמה דחפה מחמת צערה בגדר הדיר ופרצה ויצאה והזיקה ולבן

*) ורב אשי אמר שם טמון אחמר משום דשויה טמון באש וכ' לגרוס לפי הגי' בד"ס טומן איתמר וכ' שבא לומר שלא נשכה הכופת קמתו כדאיתא שם אלא הכובש והוא פירש הכובש ע"י טומן.

גדורה מד' רוחות. היתה גדורה משלש רוחותיו ופרוצה[א] מרוח אחת ויצאת ממקום הפרצה מהו. נישמעינה מן הדא נפל[ב] כותלו מקול הזועות מקול הרעמים אם עמד ובנאו כצורכו פטור. ואם לאו חייב. כלום צריכה לא בשנפלו שם שלשה כתלים בריאים ממנה. תני[ג] רבי יהושע אומר ארבעה אין חייבי' לשלם מן הדין ואין השמים מוחלין להן עד שישלמו. היודע עדות לחבירו ואינו מעידו. אין חייב לשלם מן הדין ואין השמי' מוחלין לו עד שישלם. השוכר

א) ע' ב' ני'.

ב) תוס' ב"מ פ' י"א ה"ז ב"ק פ"ב ה"ה

ג) תוס' שבועות פ"ג ה"א ב' ני"ה: לק' מ"ד תוס' פ"ו ה' ט"ז וי"ז ב' ני"ו. מכולי שם פ"ד פ' וכו

פירוש.

והזיקה שהוא פטור אבל מה הדין כשלא היתה גדורה אלא מג' רוחות ופרוצה מרוח אחת והוא לא יצאה דרך הפרוצה אלא מאחת מג' רוחות הנאמר כיון שהשתא יצאה והזיקה מרוח שנפרצה באונס שהוא פטור או מאחר שפשע בתחלה שכנס צאנו לדיר הפרוצה מרוח אחת ולא נזהר מלשמרה שלא תצא ותזיק חייב בנזקה אף שלא הזיקה מחמת אותה הפשיעה והשיבו נשמע איתה מהא דתניא נפל כותלו של בית מחמת רעישות הארץ או רעמים אם עמד בעל הבית ובנאו שניה כמו שצריך כראוי ושוב נפל והזיק על ידי נפילתו פטור ואם לא בנאו כן חייב ומה צורך להשמיענו זה הלא מילתא דפשיטא היא אם לא שכשלא בנאו שנית כראוי אף שלא נפל אותו הכותל עצמו שנית אלא ששלשה כתלים שהיו בריאים נפלו שחייב לפי שפשע בתחלה שלא בנה הראשון כראוי אף שג' כתלים הבריאים לא נפלו מחמת איתה הפשיעה ואם כן גם לענין שאלתנו אם היתה פרוצה מרוח אחת אף שיצאת מרוח אחרת חייב[ד]: ממנה אולי יש לגרוס ממנו כלומ' מן הבית ובשה"ג הגירס' היתה גדורה משלש רוחות . . פרצה מהוא . . הדה . . מחמת הזועות או מחמת . . עמד ובנינו כדרכו . . . ואם ליו . . . צריכה אלא ובאו"ז הוכא ירוש' היתה גדורה משלש רוחות . . . ויצתה מן הפרוצה מהו ונישמעינה . . מן הזועות או מחמת ובתוס' ב"מ פ' י"א ה"ז איתא מחמת הזועות ומחמת הנשמים אם היה בנוי כדרכו: תני ר' וכו'. נ"ק שר' יהושע הוכיר לתלמידיו דברים הללו בבת אחת ושנו בשמו ארבעה וכו' אף שעור בדברים אחרים כן הוא והדברים הללו אינן באופן אחד ומטעם אחד: היודע עדות לחבירו. לחייב את שבגנדו בממון או לפטור איתו: ואינו מעידו. אף שלא הי' מתכוין להזיקו: אין חייב לשלם מן הדין. לפי שלא הזיקו בעצמו אלא שגרם הזיקו: השוכר עידי שקר ונבה אין חייב לשלם מן הדין, אולי פירושו אין בית דין יכולין להכריחו להחזיר לפי שלא ידעו בבירור שעידי

ד) אבל ק' למה נקט התנא נפל כותלו וכו' אם עמד ובנאו וכו' ולא שנה בפשיטות נפל כותלו וכו' אם בנאו וכו' ואם לאו חייב כמו דאיתא בתוס' ב"מ פ' י"א ה"ז ונעמידנה שחייב אף כשנפל כותל ברוא שהי' בנוי כראוי.

הכונס צאן לדיר כו'. רבי לא בשם רבי ינאי במחלוקת.א) רבי לעזר ב) אמר דברי הכל הוא. אמר רבי לא מסתברא הדא דרבי לעזר שהרי אין כתי' שמירה ג) בגופו אלא בקרן. מאי כדון. ר"ש לקיש אמר במחלוקת. רבי לעזר אמר דברי הכל היא. ואית דאמרין דרבי ליעזר בן יעקב היא דאמר בין ד) כך ובין כך פטור. עד כדון בשהיתה

א) לעי' פ"ד מ"ו ב' ניה:
ב) ב' שם
ג) שמו' כ"א ל"ו
ד) הוסי' פ"ה ה"ז מכולי שם פ"ו ב' מ"ה:

פירוש.

בלילה פטור פרצוה ליסטים פטורין או הוא והן פטורין והא דפטורין היינו מן הדין כדלקמן בתלמודא לפי שאינה שלהן אבל הוציאוה ליסטים וקנאוה בהיצאה (ע' לקמ' פ"ו מ"ז) והזיקה חייבין בשמירתה ובהזיקה וג' דלשון ליסטים לאו דוקא והוא הדין לגנבין ולשאר אנשים כדאיתא במ"הג וכדמשמע מתלמודא ולענין הגירס' ע' בד"ם והג' ויצתה איתא נמי כדפו' נאפו' ובכ"י רד"ק ובכ"מ ובאו"ז וברא"ש אבל בה"ג איתא ויצאת (יבאחרונה בד' ווין יצאת ובד' בערלין איתי' לעי' הכונס עדר) וג' הליסטי' איתא נמי ברי"ף ובא"ז (ושם נפרצה הכותל) ובמ"דמ איתא הלסטים:

[תלמוד] רבי לא וכו' במחלוק'. ר' לא בשם ר' ינאי אמר דהא דתנן הכונס וכו' ונעל בפניה כראוי ויצתה והזיקה בשן ורגל שהן מועדין מתחלתן פטור לאו דברי הכל היא אלא תלוי' במחלוקת דר"מ ור' יהודה בסוף פ"ד דלר' מאיר דאמר התם דשור מועד שנעל בפניו כראוי ויצא והזיק חייב גם כאן חייב ור' לעזר אמר דברי הכל הוא דבמשנתנו גם ר' מאיר מודה דפטור ובשה"י איתא היא וכן לקמן לפנינו: אמר רבי לא מסתברא הדא וכו'. ג"ק שצ"ל מסתברא כהדא דר' לעזר דגם ר' מאיר מודה כאן דלא מחייב התם אלא משום דכתיב ביה ולא ישמרנו לומר שצריך שמירה יתירה וזה אין כתיב אלא בקרן ולא במבעה: מאי כדון מה תהא מעתה: ריש לקיש אמר וכו'. ק"ק דבנ' אינו פושט השאלה ונדברי ר' לעזר כבר הוכרו ואילו יש לנרו' ר' לא בשם ר' ינאי במחלוק' ר' . . . (יוחנן?) אמר דברי הכל היא ריש לקיש אמר במחלוקת ר' לעזר אומר דברי הכל היא מאי כדון אמר ר' לא מסתברא כהדא דר' . . . . ור' לעזר שהרי אין כתיב וכו': ואית דאמרין דרבי ליעזר בן יעקב היא. כלומר ולא דר' יהודה וג' דסבירא להו דלא אמר ר' יהודה לעיל מועד פטור אלא במועד לקרן דכתיב ביה ולא ישמרנו ושמור הוא זה כדאיתא שם מה שאין כן בשן ורגל המועדין ותייבין לר' יהודה כמו תם ולפיכך העמידה כר' ליעזר בן יעקב דסבר שגם תם פטור: דאמר. לענין דלעיל סוף פ"ד: בין כך ובין כך. בין תם ובין מועד כדאיתא בתוספ' פ"ה ה"ז ובמכילי' שם פ"י ובשה"י איתא בר' י' ר' לא . . . ר' יוי כמחלוקת . . . היא . . הדא . . אן כתוב . . . מא . . . ר' שמעון בן לקיש א' כמחלוקת . . . ואית דמרין דר' ליעזר בן יעקב היא דר' ליעזר בן יעקב א' בן כך ובן כך . . : עד כדון וכו'. נ' לגרום בבה"נ עד וכו' היתה נדורה משלש רוחות וכו' ויצאת שלא ממקום הפרוצה (וב' נו"י הגיה ממקום הגדורה) מהו נישמעינה וכו' כלום צריכה דלא וכו' ופי' עד השתא לא שמענו ממשנתנו אלא בשהיתה הדיר נדורה מכל הרוחות ונעולה כראוי ונפרצה באופן ויצאה הצאן

הכונס צאן לדיר ונעל[א] כפניה כראוי ויצתה והזיקה חיב. נפרצה[ב] בלילה או שפרצוה[ג] ליסטים ויצתה והזיקה פטור. הוציאוה ליסטין הליסטין חיבין.

א) ליעל פ"ד כ"ו פ"ה מ"ט ב"מ פ"ג מ"י תוכ' פ"ו ה"ו ו"ו ב"מ פ"ח ה' י"ג ו"ד מכילי' נזקי' פ"ו פ' ולא פ' י"א פ' ולא מהי"ג לשמו' כ"א ל"ו כ"ב ד' ב' כ"ה:

ב) ב' י"ג

ג) מהי"ג מם כ"ב ד'

פירוש.

הכונס צאן וכו'. לאחר שהשלים התנא דיני הבור שהוא השני של אבות נזיקין שהוזכרו בראש המסכתא התחיל לפרש דיני המבעה שהוא השלישי בהן (וכן פירש ב' מלאכת שלמה) והיינו דנקט צאן ולא בהמה כמו לעיל בפ"ב מ"א וג' ובפ"ה מ"ג וד' וע' במ"הג[א]) לפי שלא שייך בצאן אלא נזק המבעה וע' בב' נ"ה ע"ב: כראוי. כנ' כמו שדרך לנעול ובבריית' דב' שם איתא דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה והו כראוי וכן היא לפי התום' פ"ו ה' י"ט: ויצתה. על ידי שנפרצה המחיצה ברוח שאינה מצויה או על ידי דחיקת הצאן בחזקה: והזיקה. בשן וברגל: חייב צ"ל (בכה"ג) פטור לא נעל בפניה כראוי ויצתה והזיקה חייב והא דפטור כשנעל בפניה כראוי היינו כשיצתה והזיקה עד שלא ידע שנפרצה המחיצה אבל כשיצתה והזיקה לאחר שנודע לו שנפרצה חייב והני מילי ביום אבל אם נפרצה ונודע לו בלילה פטור שאין לו לטרוח לשומרה בלילה שלא תזיק והיינו דתנן נפרצה בלילה וכו' פטור וני דהוא הדין בשנפרצה ביום ונודע לו בלילה ומשנתנו נשנית בלשון קצרה (יע' בתוספו' נ"ה ע"ב ד"ה נפרצה ובמאירי בשמ"ק ובב' נ"ב ע"א ובמכיל' נזקין פ' י"א פ' ולא) ואין להעמיד הא דנפרצה בלילה בשלא נעל כראוי דאם כן אמאי פטור. נפרצה. תיבת דיר משתמשת כנ' בלשון נקבה וכן איתא לקמ' בתלמוד עד כדון בשהיתה נדורה וכו' היתה נדורה וכו' ופרוצה אבל בעירובין פ"ד ה"א איתא הדיר כולו וכו' היה הדיר חציו וכו' וחציו וכו' וכן בבכורות ס' ע"א בדיר שיש לו שני פתחי': או שפרצוה ליסטים וכו'. אי מיירי בשלא נעל כראוי ומשום הכי פטור לפי שלא נפרצה מחמת פשיעתו אלא על ידי הליסטים תקשה דרישא דנפרצה בלילה מיירי בשנעל כראוי וסיפא או שפרצוה ליסטים בשלא נעל כראוי ואי מיירי בשנעל כראוי ק' דהא בלא טעמא דליסטים פרצוה פטור והתוספו' שם ד"ה או מפרשים דאיצטריך לאשמועינן דאפילו הליסטים פטורים כשלא הוציאוה (ע' ברשב"א) וכן משמע ממ"הג וג"ק לפי זה שעיקר הצעת המשנה הי' נפרצה

א) במ"הג לשמות כ"ב ד' איתא כי יבער המבעיר חייב מכאן אתה אומ' הגנבין שפתחו את הדיר ופתחו את המוקצה ויצאת בהמה והזיקה הגנבים פטורין ובעל הבית פטור שני' ושלח את בעי' יצא זה שלא שילח הוציאוה הגנבים הגנבים חייבים ובעל הבית פטור שני' כי יבער ישלם המבעיר חייב לשלם נעל כראוי וכו' פטור שני' ושלח את בעי' יצא זה שלא שילח נעל שלא כראוי וכו' חייב שני' כי יבער ישלם המבעיר חייב לשלם ופירושו כני שהרגא שאל למה נאמרו שתי לשונות כי יבער ושלח את בעי' והשיב שלשון כי יבער באה לר"ות ולשון ושילח את בעי' באה למעט הראשונה באה לרבות כשהוציאוה הגנבים והשניה באה למעט כשפתחו את הדיר ויצאת מאליה ואת בעל הבית וני לגרום לפ"ז בכה"ג יצא זה (בעל הבית) שלא שילח יצאו אילו (הגנבים) שאינה שלהן.

Jahresbericht.

Das jüdisch-theologische Seminar begeht am 27. Januar zum sechzigsten Male die Gedächtnisfeier für seinen Stifter, den verewigten Kommerzienrat Jonas Fraenckel.

Im verflossenen Jahre wurde am 27. Januar der Geburtstag Sr. Majestät des Kaisers und Königs und der gleichzeitige Sterbetag des Stifters in üblicher Weise begangen. Die Festrede hielt Herr Dr. Brann. Hieran schloss sich die feierliche Entlassung der Herren Kandidaten DDr. S. Gelles, A. Grünfeld, R. Lewin und M. Simonsohn unter Ueberreichung der Rabbinatsdiplome durch den Unterzeichneten, worauf Herr Dr. Simonsohn Abschiedsworte an die Lehrer und Studiengenossen richtete.

Die genannten Herren sind im Laufe dieses Jahres in die Aemter berufen worden, und zwar: Herr Dr. Gelles als Rabbiner in Lissa (Posen), Herr Dr. Grünfeld als Rabbiner in Eger, Herr Dr. Lewin als zweiter Rabbiner in Leipzig, Herr Dr. Simonsohn als stellvertretender Rabbiner hierselbst.

Ausserdem ist von ehemaligen Hörern des Seminars Herr Dr. J. Zimels, bisher zweiter Rabbiner in Karlsruhe in Baden, als Bezirksrabbiner nach Freiburg i. B. berufen worden.

Das Seminar zählt gegenwärtig 17 Hörer. Neu eingetreten sind die Herren Felix Aber aus Breslau, Max Katten aus Poppelsdorf bei Bonn, Hugo Schiff aus Hoffenheim, David Cohn aus Löbau, Westpr.

Sonst wäre noch zu berichten:

Am 16. Februar beging das Seminar die Gedächtnisfeier für den verewigten Direktor Dr. Z. Frankel. Die Gedenkrede hielt Herr Dr. S. Pincus.

Am 10. März wurde zur Erinnerung an den Aufruf des Königs an sein Volk und die Erhebung Preussens in der Seminarsynagoge eine Feier veranstaltet. Herr Dr. P. Lazarus hielt die Festrede.

Am 29. April, dem letzten Tage des Passahfestes, wurde in der Predigt das Andenken des sel. Direktors Dr. Lazarus besonders hervorgehoben. Die Predigt hielt Herr Dr. Pincus.

Am 16. Juni wurde anlässlich des 25jährigen Regierungsjubiläums Sr. Majestät des Kaisers und Königs ein Festgottesdienst abgehalten.

Am 30. September legte Herr Dr. Horovitz nach § 3 des Regulativs den Vorsitz nieder, worauf ihn der Unterzeichnete übernahm.

Am 11. Oktober, dem Versöhnungstage, wurde in der Predigt das Andenken des Seminarrabbiners Dr. Joël und des Professors Dr. Graetz s. A. besonders hervorgehoben. Die Predigt hielt Herr cand. phil. Freier.

Am 18. Oktober fand zur Erinnerung an die Völkerschlacht bei Leipzig in der Seminarsynagoge eine liturgische Feier statt.

Am 27. Dezember wurde in der Predigt das Andenken des sel. Dr. Zuckermann und des sel. Dr. Rosin erwähnt. Herr Dr. M. Schüftan hielt die Predigt.

Zur Bewerbung um den Dr. David Rosin'schen Preis sowie um den Joseph Lehmann'schen Preis waren zum zweiten Male die Aufgaben gestellt: „Die Benutzung der heiligen Schrift durch Flavius Josephus", und „Die Königskrone Gabirols vom Standpunkte seiner Philosophie beurteilt". Bearbeitungen sind nicht eingelaufen.

Anlässlich der Vollendung ihres siebzigsten Lebensjahres wurden an Herrn Rabbiner Dr. Stier in Berlin am 2. Mai, an Herrn Prof. Dr. D. Hoffmann, Rektor des Rabbinerseminars in Berlin, am 30. Dezember, und an Herrn Landrabbiner Dr. S. Gronemann am 6. Dezember, sowie an Herrn Prof. Dr. A. Berliner aus Anlass seines achtzigsten Geburtstages am 20. Mai Glückwünsche übersandt.

Auf die aus Budapest am 25. Dezember eingetroffene Trauernachricht von dem Hinscheiden des Prof. Dr. Bacher, Rektors der dortigen Landesrabbinerschule, wurde zur Bestattungsfeier als Vertreter unserer Anstalt Herr Dr. Horovitz delegiert.

Im vergangenen Jahre sind am Seminar folgende Vorlesungen — zusammengestellt nach der im Statut gegebenen Reihenfolge der Disziplinen — gehalten worden:

I. Bibelexegese:

a) Hebräische Grammatik:
   1. Grammatik.
   2. Stilistische Uebungen.

   } Dr. Horovitz.

b) Auslegung des Pentateuchs, II. Buch Moses (Fortsetzung).

c) Pentateuch-Kommentare:
   1. für die untere Abteilung:
      Lektüre ausgewählter Stellen aus Raschi's Pentateuch-Kommentar.
   2. für die obere Abteilung:
      Lektüre ausgewählter Stellen aus den Kommentaren Ibn Esras und Nachmanis zum IV. und V. Buch Moses.

   } Dr. Brann.

d) Cursorische Lektüre der Sprüche Salomos } für die untere Abteilung.

e) Auslegung des Propheten Ezechiel (Schluss).

f) Allgemeine Einleitung in die heilige Schrift Teil I.

g) Exegetische Uebungen: Referate über Neuerscheinungen im Bereiche der Bibelexegese.

h) Biblische Altertümer (Schluss)

II. Talmudstudium:

1. für die obere Abteilung:
   a) Statarisch: Ausgewählte Partien aus dem Traktat Chullin.
   b) Cursorisch: Menachot fol. 27—33.
   c) Tur und Schulchan aruch Jore Dea von 69 (Mitte) bis 80.

   } Prof. Dr. Lewy.

2. für die untere Abteilung:
   a) Statarisch: Baba mezia fol. 2—15.
   b) Cursorisch: Berachot 20—40.

   } Dr. Horovitz.

   c) Schulchan aruch Orach-Chajjim cap. 91 bis 96, 100—102, 106, 109—125.

   } Dr. Brann.

III. Jüdische Geschichte:

a) Geschichte und Literaturgeschichte vom Abschluss der Mischna bis zum Abschluss der Gemara (Teil I). b) Historische Uebungen: Lektüre des Seder Tannaim we- Amoraim. c) Geographie von Palästina.	Dr. Brann.

IV. Religionsphilosophie:

a) Religionsphilosophie des Abraham Ibn Daud. b) Lektüre des Emuna rama.	Dr. Horovitz.

V. Homiletik:

a) Homiletische Uebungen. b) Tanchuma.	Dr. Horovitz.

Die Zinsen aus dem Direktor Dr. Zacharias Frankel-Fonds haben auch im vergangenen Jahre die ihrer Bestimmung entsprechende Verwendung gefunden.

Herr Eugen Marck hat dem Seminar testamentarisch ein hochherziges Legat in Höhe von 4500 Mark, und Herr Samuel Kohn ein solches im Betrage von 1000 Mark vermacht.

Herr Martin Buchholz hat zur Erinnerung an seine verstorbene Ehefrau Ella geb. Pezold dem Seminar 150 Mark zugewendet.

Ausser den aus fundierten Legaten fliessenden Stipendien erhielten auch im vergangenen Jahre mehrere Seminaristen Unterstützungen durch Zuwendung nachstehender Stipendien, für die das Seminar hiermit seinen aufrichtigen Dank ausspricht.

Der Vorstand der hiesigen Synagogen-Gemeinde hat, wie alljährlich, eine Subvention von 600 Mark zu Stipendien bewilligt.

Vom demselben Vorstande hat ein Seminarist aus der Alexander Bernhardt'schen Stiftung ein Stipendium von 60 Mark erhalten.

Von dem israelit. Studien-Beförderungs-Verein hier erhielten mehrere Seminaristen Stipendien.

Die Zinsen des Rabbiner Dr. Joël-Fonds wurden von der hiesigen Lessingloge dem Seminar überwiesen.

Die Synagogengemeinde Oppeln sandte, wie alljährlich, einen Jahresbeitrag.

Der Vorstand der Synagogen-Gemeinde in Beuthen O.-S. erteilte einem Seminaristen aus Schlesien das Stipendium der Rabbiner Dr. Rosenthal-Stiftung.

Die vom Vorstand der Synagogen-Gemeinde in Schneidemühl dem Seminar zugewiesenen Zinsen aus der Rabbiner Salomon Brann'schen Stiftung wurden einem Seminaristen aus der Provinz Posen gewährt.

Von der Synagogen-Gemeinde in München erhielt ein Seminarist ein Stipendium aus der L. J. Schleissmann'schen Stiftung.

Aus der Ahron Seligmann'schen Stiftung in Heidelberg erhielt ein Seminarist ein Stipendium.

Die B. H. Goldschmidt'sche Stiftung in Kassel verlieh einem Seminaristen ein Stipendium.

Vom Vorstand der Michael Mai'schen Stiftung in Mannheim wurden vier Seminaristen Stipendien zugewendet.

Vom Studienverein in Mannheim erhielten zwei Seminaristen Stipendien.

Der Vorstand der Synagogengemeinde in Aachen überwies dem Seminar 100 Mark.

Anlässlich des Gedächtnistages des seligen Herrn Em. Pringsheim sind dem Seminar 30 Mark zugegangen.

Die Zinsen der Annette Vallentin'schen Stiftung, die von dem Rentier Herrn Henry Vallentin in Hamburg zum Andenken an seine verstorbene Mutter errichtet wurde, sind wiederum einem Seminaristen zur Wiederherstellung seiner Gesundheit durch eine Badekur stiftungsgemäss bewilligt worden.

Die Seminar-Bibliothek, welche nach dem letzten Abschluss 18,668 Druckwerke in 25,382 Bänden und 212 Handschriften in 248 Bänden umfasst, hat ausser den durch Ankauf erworbenen Büchern durch folgende freundliche Schenkungen, für die sie hiermit öffentlich ihren Dank abstattet, einen Zuwachs erhalten.

Sie erhielt die Jahresberichte:

1. der Alliance Israélite Universelle für 1912, deutsches Bureau, Berlin; 1913, 8°;
2. des Arbeitsamtes für jüdische Akademiker für die Jahre 1910/12, Berlin, 1913, 8°;
3. der Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaft des Judentums, Berlin, 1913.

4. des Hilfsvereins der deutschen Juden für 1912. Berlin, 1913, 8°; 5. der Lehranstalt für die Wissenschaft des Judentums. Berlin, 1913, 8°; 6. des Rabbiner-Seminars zu Berlin für 1912/13; 7. des Verbandes der deutschen Juden für die Zeit vom 1. April 1912 bis 31. März 1913. Berlin, 1913, 8°; 8. des Gymnasiums zu St. Elisabeth in Breslau über das Schuljahr 1912/13. Mit der Beilage: Wiedemann: Johann Wilhelm Oelsner, ein Lehrer des Gymnasiums zu St. Elisabet und Breslauer Bürger. (1766—1848). Breslau 1913, 4°; 9. des städtischen evangel. Gymnasiums zu St. Maria-Magdalena in Breslau, Ostern 1913, Breslau, 1913, 8° mit der wissenschaftlichen Beilage von Karl Kalkoff: Die Vorgeschichte der allgemeinen Wehrpflicht in Preussen; 10. des Finanz-Sekretärs der Lessinglogе zu Breslau. Breslau, 1913, 8°; 11. der Religions-Unterrichts-Anstalt I der Gemeinde über das Schuljahr 1912/13. Breslau, 1913, 8°; 12. der Gemeinde-Religions-Unterrichts-Anstalt II in Breslau, 1912/13. Breslau, 1913, 8°; 13. der Königl. und Universitäts-Bibliothek zu Breslau, 1912. Breslau, 1913, 8°; 14. des Verbandes zur Erziehung hilfsbedürftiger israelitischer Kinder. Breslau, 1913, 8°; 15. der israelitischen Waisen-Verpflegungs-Anstalt für 1910/12. Breslau 1913/14; 16. der Landes-Rabbinerschule in Budapest für 1912/13. Mit der wissenschaftlichen Beilage von Prof. Dr. Michael Guttmann: Zur Einleitung in die Halacha. Zweites Heft. Budapest 1913, 8°; 17. Annual Report of the Librarian des Hebrew Union College. Cincinnati 1913, 8°; 18. Catalogue of the Hebrew Union College; Cincinnati, 1913, 8°; 19. des Vereins „Mekize Nirdamim“ für das Jahr 1912. Frankfurt a/M. 1913, 4°; 20. der Realschule der israelitischen Gemeinde (Philantropin) in Frankfurt a/M. Frankfurt a/M. 1913, 8°; 21. über die Verwaltung der Stadtbibliothek zu Frankfurt a. M. für 1912. Frankfurt a. M. 1913, 4°; 22. die Zugangsverzeichnisse der Stadtbibliothek zu Frankfurt a. M. für 1913. Frankfurt a. M., 1913, 4°; 23. den Jahresbericht des Vereins zur Erziehung jüdischer Waisen in Palästina für die Jahre 1908—1911. Frankfurt a. M., 1912, 8°; 24. über die Verwaltung der Stadtbibliothek zu Hamburg im Jahre 1912. Hamburg, 1913, 8°; 25. über die Religionsschulen I und II der Synagogengemeinde Hannover. Hannover, 1913, 8°. 26. über die Verwaltung des Jüdischen Kurhospitals בית רפואה im Sol- und Seebade Kolberg im Jahre 1913. Kolberg, 1913, 8°; 27. über den Religionsunterricht der Synagogengemeinde zu Königsberg i. Pr. für das Schuljahr 1912/13. Königsberg i. Pr., 1913, 8°; 28. des Jews' College in London für 1913. Mit der Abhandlung des Dr. Samuel Daiches: Babylonian oil magic in the talmud and in the later jewish literature. London, 1913, 8°; 29. des Israelitischen Hospizes in Metz 1909/10. Voran geht: Geschichte des Israelitischen Hospizes in Metz von Ober-Rabbiner Dr. N. Netter, 8°; 30. der Jewish Colonization Association: Rapport de l'administration centrale pour l'année 1912. Paris 1913, 8°; 31. der „Talmud-Thora“, Religionsschule der israelit. Kultusgemeinde, zu Prag über das Schuljahr 1912/13 mit der Beilage: die Handschriften der Prager jüdischen Gemeindebibliothek, 2. Lieferung. Prag, 1913, 8°; 32. der israelitischen Allianz zu Wien für 1912/13. Wien, 1913, 8°; 33. XX. der israelit.-theologischen Lehranstalt in Wien für das Schuljahr 1912/13. Mit der Abhandlung des Rektors Prof. Dr. Adolf Schwarz: Die hermeneutische Antinomie in der talmudischen Litteratur. Wien, 1913, 8°; 34. das Zugangsverzeichniss Hebraica Juli 1911 — Juli 1913 der Bibliothek der Israelitischen Kultusgemeinde in Wien 4°; 35. den Jahresbericht der Samsonschule zu Wolfenbüttel über das Schuljahr 1912/13, Wolfenbüttel, 1913, 4°; 36. das Yearbook of the Central Conference of American Rabbis. Vol. XXII. Charlevoix, Mich. 1912, 8°.

Ferner:

Von Herrn Rabbiner *Dr. A. Abeles* in Wien, seine Schrift: 1. Das Hahnopfer am Vorabend des Versöhnungstages. Wien, 1908, 8°. 2. Das volkstümliche Vortragswesen im Judentum. Wien, 1910, 8°. 3. Der kleine Versöhnungstag, eine liturgische Studie. Wien, 1911, 8°. — Von der *Alliance Israelite Universelle* in Paris: 1. Rabbiner Dr. Adolf Altmann, Geschichte der Juden in Stadt und Land Salzburg. Berlin, 1913, 8°; 2. Rabbiner Dr. S. Gelbhaus: Religiöse Strömungen in Judäa während und nach der Zeit des babylonischen Exils. Leipzig und Wien, 1913, 8°; 3. Ginsburger: Dr. M., Josel von Rosheim und seine Zeit. Gebweiler 1913, 8°; 4. Grünwald, Leopold: Geschichte der Juden in Ungarn, 1. Bd. Vácz (Ung.), 1912, 8°; 5. Grünwald, L.: Zur Geschichte der Sabbathianer in Ungarn. Waitzen, 1912, 8°; 6. Landau, Dr. L: Arthurian Legends. Leipzig, 1912, 4°; 7. N. Leven: Cinquante ans d'histoire de l'Alliance israélite universelle 1860—1910. Paris, 1911, 8°; 8. האשכול Herausgegeben von Dr. Günzig, Bd. VII. Krakau, 1913, 8°; 9. Bereschit Rabba, Lief. 7, ed. Dr. J. Theodor. Berlin, 1913, 8°; 10. ס' יוסיפון, ed. Abr. Cahane. Berditschew, 1896—1913, 8° 11. תירה נביאים וכתובים עם פירוש מדעי; ס' שמות. ס' במדבר von Abraham Cahane. Kiew, 1913, 4°. — Von Herrn Stadt- und Konferenzrabbiner *Dr. M. Appel*, Karlsruhe (Baden) seine: Trauerrede, gehalten an der Bahre des Oberrats Leopold Ettlinger. Karlsruhe, 1912, 8°. — Von Herrn *Arnold Berger* aus Krotoschin: 1. נ"ך, ed. Prag, 1836, 8°; 2. תהלים Fürth 1820, 8°; 3. האמונה והחקירה v. J. H. Kuttner, Breslau, 1847, 8°; 4. דת משה ויהודית von Sal. Plesser, Berlin, 1838, 8°; 5. מנחת שבת von J. H. Caro, Krotoschin 1847, 8°. — Von Herrn *Dr. Fritz Leon Bernstein* in Berlin: seine Inaugural-Dissertation: Des Ibn Kaisân Kommentar zur Mu'allaka des Imru'ulkais, Strassburg, 1913, 8°. — Von Herrn Oberkantor *Ed. Birnbaum* in Königsberg in Pr. seine Komposition: שתה וישתה. Königsberg, 1913, 8°. — Von Herrn Rabbiner *Prof. Dr. Ph. Bloch* in Posen seine Abhandlung: Spuren alter Volksbücher in der Agada. Berlin, 1912, 8°. — Von Herrn *Dr. Brann* in Breslau: Hessen, Jul.: Die russische Regierung und die westeuropäischen Juden. St. Petersburg, 1913, 8°. — Von Herrn *A. J. Braver* in Jaffa seine Abhandlung: ארץ ישראל לפי אגדות חז"ל. Jerusalem, 1913, 8°. — Vom *Verlag Bruno Cassirer in Berlin:* Arnold, Emil: Gesammelte Schriften. Band IV. Berlin, 1911, 8°. — Vom *Central-Verein deutscher Staatsbürger jüdischen Glaubens:* Jahrgang 1913 der Zeitschrift: Im deutschen Reich. — Von Herrn Rabbiner *Dr. Cohn* in Rawitsch: die Fortsetzung seiner Uebersetzung des Mischnajoth, hebräischer Text mit Punktation nebst deutscher Uebersetzung und Erläuterung. Teil V: Seder Kodaschim. Berlin 1913, 8°; — Vom *Deutsch-israelitischen Gemeindebunde* in Berlin seine: Mitteilungen (Forts.). Berlin, 1913, 8°. — Von Herrn Rabbiner *Dr. Dienemann* in Ratibor, seine Festpredigt aus Anlass der Feier des hundertjährigen Bestehens der Synagogengemeinde in Ratibor. Berlin, 1913, 8°. — Von Herrn Dozenten *Dr. Ismar Elbogen* in Berlin, sein Werk: Der jüdische Gottesdienst in seiner geschichtlichen Entwicklung. Leipzig, 1913, 8°. — Von Herrn Lehrer *Fleischhacker* in Breslau: Philippson, Prof. Dr. E., Gedenkblätter aus dem ersten Jahrhundert der Jacobsonschule in Seesen. Goslar, 1901, 8°. — Von Herrn *Landrabbiner L. Fränckel* in Meiningen seine Weiherede bei der Einweihung der neuen Synagoge in Arnstadt am 26. September 1913. Meiningen, 1913, 8°. — Von Herrn *Max Freund* in Breslau, eine Anzahl hebräischer Bücher, darunter: 1. מגורת המאיר, übersetzt von R. Fürstenthal, und B. Behrend, 3. Bände. Krotoschin, 1848, 8°; 2. תורה, ed. Basel, 1827, 4°. — Von Herrn Rabbiner *Dr. S. Freund in*

Hannover das von ihm neu herausgegebene „Kurzgefasste Lehrbuch de jüdischen Religion“ von Dr. F. Feilchenfeld-Schwerin. Frankfurt a. M.. 1913, 8⁰ — Von Herrn Rabbiner *Dr. Simon Friedmann* in Lublinitz (O.-Schl): 1. sein Schrift: Beiträge zur Wissenschaft des Judentums. Breslau 1913, 8⁰ 2. ס׳ שער שמעון von Aron Selig, Warschau 1885, 8⁰. — Von der *Gesellschaf zur Förderung der Wissenschaft des Judentums:* 1. Blau, Ludwig, Dr., „Papyr und Talmud in gegenseitiger Beleuchtung“, Leipzig 1913; 2. Wertheimer, S. A. ס׳ אוצר מדרשים כתבייד, Jerusalem 1913, 8⁰. — Von Herrn Rabbiner *Dr. S. Goldschmidt* in Königshütte, seinen Vortrag: „Die soziale Fürsorge in der jüdischen Religion“, Kattowitz 1913, 8⁰. — Von Herrn Landrabbiner *Dr. S. Cronemann* in Hannover, seine Schrift: Genealogische Studien über die alten jüdischen Familien Hannovers. Berlin 1913, 8⁰. — Von Herrn Rabbiner *Dr. Adolf Kober* in Wiesbaden, seine Schrift: „Zur Geschichte der Juden Wiesbadens in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts“. Wiesbaden 1913, 8⁰. — Vom *Landesverein zur Erziehung israelitischer Waisen im Grossherzogtum Baden*, die Schrift: Grzymisch, S., Dr.: „Der Landesverein in seinen ersten 25 Jahren“. Bruchsal 1913, 8⁰. — Von dem *Jews' College* in London: „Address by the Chief Rabbi. 1913, 8⁰. — Von Herrn Oberrabbiner *Dr. Levy* in Krefeld: ס׳ שלט יבבות, v. J. L., Carlebach. Mainz 1886, 8⁰. — Von Herrn Rechtspraktikanten *Isay Lewin* in Freiburg in Breisgau, seine Inaugural-Dissertation: „Die Chasaka des talmudischen Rechts zugleich verglichen mit dem deutschrechtlichen Gewerbe. Stuttgart 1912, 8⁰. — Von Herrn Oberrabbiner *Dr. Immanuel Löw* in Szegiedin: „Cuscuta“. Strassburg 1913, 8⁰. — Vom *Magyar Israelita Tarsulat* in Budapest: 1. Bánóczi, József, Évkönyv. Jahrgang 1913, Budapest 1913, 8⁰; 2. Pollák, Miksa, Dr.: „Tompa Mihály És A Biblia“. Budapest 1912, 8⁰. — Von Herrn *Michaelsen, Ernst* in Kopenhagen: „S. C. E. Michaelsen Og Hustrus Forfaedre. Kopenhagen 1913, 4⁰. — Von Herrn Rabbiner *Dr. Niemirower* in Jassy seine Schrift: אקדמיה יבנאית חדשה. 1913, 8⁰. — Von Herrn *Adolf S. Oko*, seine Schrift: „Bibliography of Rev. Kaufmann Kohler, Ph. Dr., 1867—1913. Cincinnati 1913, 8⁰. — Von Herrn *Felix Perles* in Königsberg i. Pr., seine Schrift: „Die religionsgeschichtliche Erforschung der talmudischen Literatur“. Leipzig u. Berlin 1913, 8⁰. — Von Herrn *Samuel Póznanski*, seine Abhandlung: Die Karäische Familie Firuz. Warschau 1913, 8⁰. — Von der *Redaktion der Friedenswarte für zwischenstaatliche Organisationen:* Den XV. Jahrgang dieser Zeitschrift. Berlin 1913, 4⁰. — Von der *Redaktion der Jewish Quarberly Review, new Series in Philadelphia:* Jahrgang 1913 dieser Zeitschrift. Philadelphia 1913, 8⁰. — Von der *Redaktion der Jewish Review in London:* Band IV dieser Zeitschrift. London 1913, 8⁰. — Von der *Redaktion des Magyar Zsido Szemle in Budapest:* Jahrgang XXX dieser Zeitschrift nebst dem hebr. Beihefte: הצופה מארץ הגר, Jahrgang III. 1913, 8⁰. — Von der *Redaktion der Mitteilungen der jüdischen Jugendvereine Deutschlands:* Jahrgang V dieser Zeitschrift. Berlin 1913, 8⁰. — Von der *Redaktion der Mitteilungen zur jüdischen Volkskunde:* Jahrgang XVI. dieser Zeitschrift. Wien 1913, 8⁰. — Von Herrn *Bernard Revel* in Philadelphia, seine Abhandlung: „The karaite halakah and its relation to sadducean, samaritain and philonian halakah“. Philadelphia 1913, 8⁰. — Von Herrn *Abr. Rosenberg*, sein Flugblatt: „לץ היין“. Ostrin 1913, 4⁰. — Von Herrn Rabbiner *Dr. Salvendi* s. A. in Karlsruhe (Baden): 1. ס׳ בנסת הגדולה, von Aron Mandel. Prag, 8⁰; 2. ס׳ הפסגה, von Abr. Sackheim, Pietrokow 1904, 8⁰; ס׳ שושן עדות, T. I und II, von Rabbiner Lazar Weiss. Agram 4⁰; 4. Robinson, L.: „The agricultural activities of the Jews in America“ [Reprint

om the Jewish Year Book 5673]. New York 1913, 8⁰; 5. ס' שער הציון, von Chajjim acob Zwi, Wilna 1877. 8⁰;6. ס' תורת היהודי, von R. Jacob Jizchak, Jerusalem 1911, 8⁰; . ס' תפארת יעקב על התורה, von Salomon Lipschitz, Munkacs 1911, 8⁰. — Von *Frau Silberyleit in Breslau* einige hebräische Gebet- und Andachtsbücher; — Von der *Société des Études juives in Paris:* Revue des Études juives (Forts.). Paris. 1913, 8⁰; — Von Herrn *Isaak J. Tumim in Przemysl:* seine Leichenrede שיח יצחק Przemysl 1891, 8⁰; — Von der *Bibliothek der Grossherzogl. Hessischen Ludwigs-Universität zu Giessen.* Naumann, W.: Untersuchungen über den apokryphen Jeremiasbrief. Halle a. d. S. 1913. 8⁰. — Von der *Grossherzogl. Universitäts-Bibliothek in Heidelberg:* Dr. Rudolf: Theorie und Erfahrung als Grundlagen der Arzneibehandlung. Rede. Heidelberg 1913. 4⁰. — Von der *Königlichen Universitäts-Bibliothek in Tübingen:* 1. Cohen, Julius, Wurzelforschungen zu den hebräischen Synonymen der Ruhe. Kirchhain N.-L. 1912. 8⁰; 2. Dibelius, Martin: Die Lade Jahves. Eine religionsgeschichtliche Untersuchung. Göttingen 1906, 8⁰; 3. Haering, Dr. Theod., Das Verständnis der Bibel in der Entwicklung der Menschheit. Rede, Tübingen 1905, 4⁰; 4. Hagemeyer, Franz, Gibea, die Stadt Sauls. Halle a. S. 1908, 8⁰; 5. Hartte, Konstantin, Zum semitischen Wasserkultus. Halle a. S. 1912, 8⁰; 6. Hrozny, Heinrich, Die Abweichungen des Codex Vaticanus vom hebräischen Texte in den Königsbüchern. Leipzig 1909, 8⁰; 7. Jäger, Karl, Das Bauernhaus in Palästina. Mit Rücksicht auf das biblische Wohnhaus, untersucht und dargestellt. Göttingen 1912, 8⁰; 8. Lewy, Immanuel, Mose ben Maimûni's Mischnah-Kommentar zum Traktat Baba Bathra (Capp. V bis X). Berlin 1907, 8⁰; 9. Lorge, Moritz, אלמקאלה פי אלמאכלית. Die Speisegesetze der Karäer von Samuel el-Magrebi. Berlin 1907. 8⁰; 10. Nestle, Erwin, Judaea bei Josephus. Halle a. S. 1911; 8⁰; 11. Roemer, Hermann, Die Babi-Beha'i. Eine Studie zur Religionsgeschichte des Islams. Potsdam 1911. 8⁰. 12. Rothacker, Erich. Ueber die Möglichkeit und den Ertrag einer genetischen Geschichtsschreibung im Sinne Karl Lamprechts. Leipzig 1812, 8⁰. 13. Salomonski, Martin, Gemüsebau und -Gewächse zur Zeit der Mischnah. Berlin 1911, 8⁰; 14. Schliebitz Johannes, Jšô'dâh's Kommentar zum Buche Hiob CC. 1—20; Leipzig 1906, 8⁰; 15. Schramm, Albert, Die palästinensischen Ortsnamen im alten Testament. Leipzig 1904, 8⁰; 16. Seybold Dr. Christian, Die Drusenschrift: Kitâb Alnoquat Waldawâir: „Das Buch der Punkte und Kreise". Kirchhain N.-L. 1902 4⁰; 17. Stahn, Hermann, Die Simsonsage, eine religionsgeschichtliche Untersuchung über Richter 13—16. Göttingen 1908, 8⁰; 18. Straubinger, Joh., Die Kreuzauffindungs-Legende. Paderborn 1912. 8⁰. 19. Trusen, Heinr., Wolfg. Geschichte von Gethsemane. Halle a S. 1910. 8⁰; 20. Weinheimer, Hermann, Hebräer und Israeliten. Tübingen, 1912, 8⁰. — Vom *Verband der deutschen Juden:* XIII. Korrespondenz-Blatt, Berlin, 1913, 8⁰. — Vom *Verband der jüdischen Lehrervereine im Deutschen Reiche*: Adler, Direktor Dr. „Für und wider die jüdische Volksschule in Preussen" und Dingfelder, S. „Die jüdische Volksschule in Süddeutschland". Frankfurt a. M., 1913. — Vom *Verbande für internationale Verständigung:* Rede bei der Eröffnung des Kongresses n Heidelberg 1912. Heidelberg, 1912, 8⁰. — Vom *Verbande der Vereine zur jüdischen Geschichte und Literatur in Deutschland:* Jahrbuch für jüdische Geschichte und Literatur. Berlin 1913. 8⁰. — Vom *Verlag der Friedenswarte:* 1. Lamprecht, Karl Geheimrat, Prof.: Die Nation und die Friedensbewegung. Berlin u. Leipzig. 8⁰: 2. Emerson, Ralph Waldo: Ueber den Krieg, 8⁰; 3. Fried, Alfred H.: Der Weg zum Weltfrieden im Jahre 1913, 8⁰; — Von Herrn *M. Windmüller* in Rheda

seine Abhandlung: Religion und Erziehung vom Standpunkte des Judentums Rheda i. Westf. 1912, 8°. — Von Herrn S. *Wininger* in Czernowitz sein Biographisches Lexikon berühmter Juden aller Zeiten und Länder, Heft I. Czernowitz 1914, 8°. — Von Herrn Rabb. *Dr. M. S. Zuckermandel* in Breslau seine Schriften: Gesammelte Aufsätze. I. Teil, 2. Hälfte. Frankfurt a. M. 1913, 8°; 2. Festpredigten T. I. Frankfurt a. Main 1911, 8°.

Der Verein Liwjath-Chen, dessen Aufgabe es ist, unbemittelte Hörer des Seminars in zartsinniger Weise vor dringender Not zu schützen, hat auch im vergangenen Jahre Teilnahme und Unterstützung von nah und fern gefunden.

Immerwährende Mitglieder: *)

Herr Prof. Dr. Benno Badt s. A., hier.
Herr Issachar Baer Deutsch s. A., Kanitz (Mähren).
Frau Elise Deutsch s. A., Kanitz.
Herr Jakob Koppel Frankel s. A., Prag.
Herr Direktor Zacharias Frankel s. A., hier.
Frau Esther Frankel, geb. Fischel, s. A., Prag.
Frau Direktor Rosa Frankel, geb. Meier, s. A., hier.
Herr Dr. phil. Jos. Jul. Heinemann s. A., Hamburg.
Frau Bankier Hille s. A., hier.
Herr Stadtrat Hugo Milch s. A., hier.
Herr Meyer Lewy s. A., hier.
Frau Berta Schottlaender, geb. Werner, s. A., hier.
Herr Jakob Simonsen s. A., Kopenhagen.
Frau Rosa Simonsen, geb. Hahn, s. A., Kopenhagen.
Herr Dr. Julius Wolfsohn s. A., hier.

Herr J. N. Lewy, Hohensalza.
Herr Bezirksrabbiner Dr. Eugen Meyer, Pirmasens.

*) Laut Beschluss der Generalversammlung können Einzelpersonen durch einen einmaligen Mindestbeitrag von 200 M. die dauernde Mitgliedschaft erwerben.

Im abgelaufenen Jahre haben dem Vereine Beiträge und Spenden zugewiesen:

Herr Professor Dr. Deutsch, Cincinnati, hat dem Verein als Beitrag für die immerwährende Mitgliedschaft seiner verewigten Mutter, Frau Elise Deutsch, 200 Mark überwiesen.

Die zweite Brüdergesellschaft, hier, überwies dem Verein einen Beitrag von 50 Mark.

Der Synagogenrat Mannheim hat dem Vereine den dauernden Jahresbeitrag von 100 Mark überwiesen.

Der deutsch-israelitische Gemeindebund Berlin bewilligte dem Verein einen Beitrag von 50 Mark.

Ausserdem haben im abgelaufenen Jahre ihre gütige Teilnahme für den Verein durch Zuwendung von Jahresbeiträgen oder Spenden bekundet:

Herr Konf.-Rabb. Dr. Appel, Karlsruhe i. B.
= Prof. Dr. W. Bacher s. A., Budapest.
= Rabbiner Dr. Baerwald, München.
= Rabbiner Dr. Biram, Hirschberg.
= Lippmann Bloch, hier.
= Bloch, Brody.
= Gustav Blumenthal, hier.
Bne-B'rith-Loge (Victoria-L.), Görlitz
= = = (Sinai-L.), Kassel.
= = = (Lessing-L.), Breslau.
= = = (Humboldt-L.-), Neisse.
= = = (Allemannia-L.) Stettin.
Herr Seminardozent Dr. Brann, hier.
= Julius Brann, Hamburg.
= Rabb. Prof. Dr. Brettholz, Wien.
= Fritz Brieger, hier.
= Geheimrat Prof. Dr. Cohen, Berlin.
= Prof. Dr. Leopold Cohn, hier.
Frau Apotheker Cohn, hier.
= Louis Cohn, hier.
Herr Berthold Daniel, hier.
= Heymann Daniel, hier.
= Karl Daniel, hier.
= Rabbiner Dr. Eckstein, Bamberg.
= Rabbiner Dr. Einstein, Landau.
= Rabbiner Max Ellguther, Neisse.
= Rabbiner Dr. Eschelbacher, Berlin.
= Direktor L. Fabian, hier.

Herr Rabbiner Dr. J. Finkelscherer, München.
= Rechtsanwalt Fischer, hier.
= Rabbiner Dr. Flaschner, Nürnberg.
= Rabbiner Dr. Frank, Cöln.
= Landrabbiner Fränkel, Meiningen.
= Rabb. Dr. Freudenthal, Nürnberg.
= Curator Dr. C. S. Freund, hier.
= Dr. Ismar Freund, Berlin-Grunewald.
= Rabbiner Dr. S. Freund, Hannover.
= Rabbiner Dr. M. Fried, Stockholm.
= Rabbiner Dr. Gelles, Lissa.
= Rabb. Dr. Goldschmid, Kolberg.
= Rabbiner Dr. Golinski, Pilsen.
= Landrabbiner Dr. S. Gronemann, Hannover.
= Rabbiner Dr. Grunwald, Wien.
= Oberrabb. Dr. Güdemann, Wien.
= Rabbiner Prof. Dr. Jac. Guttmann, hier.
= Priv.-Doz. Dr. Jul. Guttmann, hier.
= Rabbiner Dr. Ph. de Haas, Kattowitz.
= H. Hamburger, hier.
= Rabbiner Dr. Heilbronn, Nürnberg.
= Sem.-Doz. Dr. Horovitz, hier.
= Jeremias, Berlin.
= Rabbiner Dr. Josephsohn, Posen.

Herr Rabbiner Kahn, Heilbronn.
= Seminardirektor Dr. Knoller, Hannover.
= Rechtsanwalt Kober I, hier.
= Rabbiner Dr. Koch, Gotenburg.
= Rabbiner Dr. Krakauer, hier.
= Rabbiner Dr. Krengel, Böhm. Leipa.
= Kirchenrat Dr. Kroner, Stuttgart.
= Rabbiner Dr. Kuzsnitzky, hier.
Frau Direktor Dr. Lazarus, hier.
Herr Prof. Dr. A. Lazarus, Charlottenburg.
= Rabb. Dr. Lazarus, Frankfurt a. M.
= Seminardirektor Dr. Lazarus, Cassel.
= Carl Leipziger, hier.
= Oberrabbiner Dr. Levi, Crefeld.
= Rabbiner Dr. Levi, hier.
= Rabbiner Dr. Lewin, Leipzig.
= Rabbiner Dr. A. Levy, Nordhausen.
= Cantor Lewin, hier.
= Seminar-Rabbiner Prof. Dr. Lewy, hier.
= J. E. Lewy, hier.
= Isaak Lewy, Berlin.
= M. Lewy, Berlin.
Frau Dr. Lobethal, hier.
Herr Rabbiner Dr. Löb, Karlsruhe i. B.
= Curator Stadtrat Marck, hier.
= Oberrabbiner Dr. Margulies, Florenz.
= Curator Rechtsanwalt Milch, hier.
Verein Montefiore, Uslar.
Herr Rabbiner Dr. Neubürger, Fürth.
= Fabrikbesitzer Neustadt, hier.
= Consul Jacob Ollendorff, hier.
= Rabbiner Dr. Peritz, Liegnitz.
= Rabbiner Dr. Perles, Königsberg.
Herr Rabbiner Dr. Perlitz, Nakel.
= Rabbiner Dr. Porges, Leipzig.
= Rabbiner Dr. Posner, Cottbus.
= Rabbiner Dr. Rosenthal, hier.
= Privatier Julius Sachs, hier.
= Rabbiner Dr. Salvendi s. A., Karlsruhe.
= Rabbiner Dr. Salzberger, Erfurt.
= Th. Schatzky, hier.
= S. Scheyé, hier.
= Rabbiner Dr. Schlesinger, St. Gallen.
= Max Schönfeld, hier.
= M. Schottlaender, hier.
= Rabbiner Dr. Schreiber, Potsdam.
= Seminar-Rektor Prof. Dr. Schwarz, Wien.
= Professor N. Schwarz, Esseg.
= Prof. D. Simonsen, Kopenhagen.
= L. Simonsohn, hier.
= Dr. Sonnenschein, Berlin.
= Konferenzrabb. Dr. Steckelmacher, Mannheim.
= Rabbiner Dr. Steckelmacher, Dürkheim.
= Ehrenrabbiner Dr. Stein, Karlsruhe.
= Oberlehrer Dr. Süssmann, Berlin.
Synagogengemeinde Pilsen.
Herr Rabbiner Dr. Thieberger, Budweis.
= Rabbiner Dr. Werner, München.
= Dr. med. Weyl, hier.
= Rabbiner Dr. Wiener, Stettin.
= Rabbiner Dr. Wilde, Magdeburg.
Frau Ziemlich, Nürnberg.
Herr Rabbiner Dr. Zimels, Freiburg i. B.
= Rabbiner Dr. Zuckermandel, hier.

Mögen edle Menschenfreunde und insbesondere die aus dem Seminar hervorgegangenen Rabbiner, welche die unentbehrliche Wirksamkeit des geräuschlos und segensreich schaffenden Vereins in unmittelbarer Nähe erkannt haben, nach Kräften dahin wirken, dass die Mittel ihm reicher zufliessen, und neue Mitglieder ihm gewonnen werden, dass insbesondere für die zahlreichen durch Tod oder andere Umstände ausgeschiedenen Mitglieder ihm Ersatz geschafft werde.

Breslau, im Januar 1914.

Für das Lehrer-Collegium:
Prof. Dr. Lewy.

17-6-74

BM
95
B73
1913

Breslau. Jüdisch-Theologisches Seminar
Bericht

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY